Kulturutskottets betänkande 1982/83: 21

om radio och television (prop. 1982/83: 100 bil. 10 delvis)

I detta betänkande behandlar utskottet de förslag beträffande Sveriges Radio och dess verksamhet som lagts fram i budgetpropositionen samt 19 motioner som har väckts i anslutning härtill. Följande frågor tas upp i motionerna:

massmediekommitténs uppdrag,
utbyggnad av kabel-TV,
Sveriges Radios organisation, utbyggnad och finansiering,
programfrågor, bl. a. om program för olika handikappgrupper,
sändningar på minoritetsspråk,
radionämndens verksamhet,
utbildningsradions kostnader.

Ett i propositionen framlagt lagförslag om höjning av avgiften för innehav av televisionsmottagare fogas vid betänkandet som *bilaga 1*.

En översikt över var i betänkandet de olika motionsyrkandena behandlas lämnas i *bilaga 2*.

1. **Radio och television.** Regeringen har i proposition 1982/83: 100 bilaga 10 (utbildningsdepartementet) s. 137–156 föreslagit riksdagen att

1. anta ett i propositionen framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1978: 478) om avgift för innehav av televisionsmottagare (bilaga 1),
2. godkänna de principer för utbyggnaden av regional-TV som angivits i propositionen,
3. godkänna i propositionen framlagda förslag till medelsberäkningar för televerkets investeringar,
4. godkänna den tvååriga förlängningen av televerkets investeringsplan som förordats i propositionen,
5. bemyndiga regeringen, eller efter beslut av regeringen televerket, att föra högst 5 000 000 kr. mellan budgetåren 1983/84 och 1984/85 som skuld resp. tillgodohavande,
6. medge att regeringen lämnar televerket ett beställningsbemyndigande om 30 000 000 kr. för budgetåret 1984/85 avseende investeringsändamål,
7. godkänna i propositionen framlagt förslag till medelsberäkning för televerkets driftkostnader,
8. bemyndiga regeringen att besluta om byggnadsarbeten för radio- och TV-verksamheten inom de kostnadsramar som förordats i propositionen,
9. bemyndiga regeringen att av konjunkturmässiga eller andra skäl anvisa ytterligare högst 10% av föreslagna totala investeringsmedel till televerket och byggnadsstyrelsen,

10. godkänna i propositionen framlagt förslag till medelsberäkning för den avgiftsfinansierade verksamheten inom Sveriges Radio-koncernen,

11. bemyndiga regeringen att beräkna kompensation för kostnadsökningar för radio- och TV-verksamhet på det sätt som förordats i propositionen,

12. bemyndiga regeringen, eller efter beslut av regeringen Sveriges Radio aktiebolag, att rekvirera högst 30 000 000 kr. från rundradiofonden i kostnadsutjämnande syfte,

13. godkänna i propositionen framlagt förslag till medelsberäkning för radionämndens verksamhet.

Propositionen

Beträffande innehållet i det avsnitt av propositionen som här behandlas får utskottet redovisa följande.

I avsnittet Massmedier m. m. (s. 129) erinras inledningsvis under rubriken Vissa gemensamma frågor om att de tekniska och ekonomiska förutsättningarna för massmediernas verksamhet har förändrats under de senaste decennierna. Föredragande statsrådet betonar att det råder allmän enighet om att staten inte skall styra innehållet i medierna. Detta får emellertid inte tas till intäkt för att staten skall låta utvecklingen inom området helt och hållet bestämmas av marknadskrafterna. Det är viktigt, säger han, att regering och riksdag noga följer den tekniska och ekonomiska utvecklingen inom medieområdet. Detta är en förutsättning för att staten skall kunna värna om mångfald och integritet i medierna och verka för en balanserad mediestruktur.

I propositionen redovisas massmediekommitténs (U 1982:07) arbetsuppgifter, vilka hänförs till tre större områden. För det första har kommittén att belysa vilka effekter den tekniska utvecklingen kommer att få på den nuvarande massmediestrukturen och mot bakgrund av en sådan analys överväga olika mediers roll och funktioner. För det andra skall kommittén undersöka olika användningsområden för ny teknik, främst kabel-TV-systemen. Slutligen bör kommittén överväga vilka förändrade regler och andra åtgärder som fordras med hänsyn till ny teknik och nya användningsområden. Dessutom har utredningen fått i uppdrag att särskilt behandla vissa angivna frågor, nämligen betal-TV, när-TV, text-TV och teledata samt formerna för Sveriges Radio-koncernens distribution av videogram. Det aviseras att kommittén skall få tilläggsdirektiv (se härom nedan s. 9).

Riksdagsbeslutet år 1978 om radions och televisionens verksamhet under perioden 1978/79–1985/86 (prop. 1977/78:91, KrU 1977/78:24, rskr 1977/78:337) innebär i fråga om utbyggnaden av verksamheten att distriktens andel av riksprogramproduktionen bör öka från 30% till 40%. De regionala nyhetssändningarna skall också byggas ut för att på sikt omfatta samtliga distrikt.

Det finns dock inget krav på att denna utbyggnad skall vara slutförd vid avtalsperiodens slut. Riksdagsbeslutet innebär vidare ett reformkrav som omfattar bl. a. kvalitetsförbättringar genom ökad frilansmedverkan och en större andel gestaltande inslag. Lokalradion skall tillföras resurser som gör det möjligt att förverkliga de mål som sattes upp för lokalradion i 1975 års riksdagsbeslut (prop. 1975: 13, KrU 1975: 6, rskr 1975: 82).

Vidare redovisas att reformperioden i enlighet med förslag i 1981 års budgetproposition (prop. 1980/81: 100 bil. 12 s. 84) har förlängts t. o. m. budgetåret 1988/89 med reformkravet oförändrat. För att kunna genomföra detta erhåller Sveriges Radio AB (SR) ett årligt resurstillskott motsvarande 2,3 % av medelstilldelningen för drift och investeringar. Förlängningen innebär att de avsedda reformerna förverkligas under en tre år längre period än vad som avsågs år 1978. Om statens avtal med SR och dess programbolag förlängs efter budgetåret 1985/86 bör enligt propositionen företaget kunna räkna med samma årliga reformpåslag t. o. m. budgetåret 1988/89. I anslutning till förslagen i 1981 års budgetproposition beslöts även att ålägga SR ett rationaliseringskrav motsvarande en årlig anslagsminskning med 2 %. Detta rationaliseringskrav kvarstår oförändrat för nästa budgetår.

Föredragande statsrådet anser att SR med dessa förutsättningar har mycket goda möjligheter att planera och genomföra reformerna enligt 1978 års beslut. SR har också inom de givna ramarna en betydande frihet att utforma verksamheten och besluta hur reformerna skall förverkligas. Denna frihet förutsätter enligt föredraganden en fyllig information till statsmakterna om hur reformmedlen har använts, hur rationaliseringar har genomförts samt, givetvis, hur återstående reformprogram skall genomföras.

Enligt den redogörelse för reformverksamheten som SR har lämnat i sin anslagsframställning har av de olika verksamhetsområdena regionaliseringen hunnit längst och kostat mest. För lokalradions del har det inneburit en väsentlig decentralisering av verksamheten. Riksradion har uppnått 50 % av det uppsatta målet för regionaliseringen av riksprogramproduktionen och för Sveriges Television är motsvarande siffra 60 %. Regional-TV-verksamheten, dvs. de regionala nyhetssändningarna, har byggts ut och sändningar startar våren 1983 från Växjö.

Beträffande planeringen för den kommande femårsperioden anmäls för lokalradions del att utbyggnaden kommer att begränsas till en ny lokalredaktion per år med de givna planeringsförutsättningarna. Riksradions planering innebär, förutom en fortsatt utbyggnad av den regionala produktionen tills man uppnått 40 %-målet, en kraftig satsning på höjd programkvalitet och åtgärder för bättre teknisk kvalitet. Lokalradion och riksradion har vidare utarbetat riktlinjer för ett samarbete som bl. a. omfattar gemensamt programutnyttjande, samordning av resurser för minoritetsspråkprogram och visst samutnyttjande av tekniska resurser.

För Sveriges Televisions del innebär planerna en fortsatt regionalisering av riksprogramproduktionen med 16 timmar per år för att uppnå 40%-målet inom planeringsperioden. När det gäller den fortsatta utbyggnaden av regionen föreslår SR vissa förändringar i förhållande till nuvarande planer. Dessa innebär att Örebro-Karlstad föreslås bli nästa regional-TV-område i stället för som tidigare planerats Västerbottendistriktet. Örebro förordas som sändningsort med start under budgetåret 1985/86. Det skulle innebära att samtliga distrikt utom ABC-län får regionala nyhetssändningar före avtalsperiodens slut.

Föredragande statsrådet menar att det finns starka skäl som talar för den modell som SR har presenterat och förordar därför att Örebro-Karlstad bör tillkomma som nästa regional-TV-område.

När det gäller regionaliseringen i övrigt och lokalradions verksamhet framhålls vikten av samarbete mellan riksradion och lokalradion. Det är enligt föredraganden mycket angeläget att de planer som utarbetats härför nu kommer till ett snabbt förverkligande.

Vidare erinras om att i 1982 års budgetproposition ett gemensamt kostnadsansvar infördes för televerket och SR för vissa kostnader (prop. 1981/82: 100 bil. 12 s. 172). Det gäller televerkets ökade driftkostnader för programdistribution och programinsamling utöver det s. k. huvudalternativet, dvs. medlen för ett budgetår prisomräknade minus rationalisering. Sådana driftkostnadsökningar som överstiger den allmänna kostnadsökningen för televerket skall betalas av SR-koncernen.

I propositionen påpekas att detta har haft positiva effekter i form av ett ökat kostnadsmedvetande hos programbolagen och ett bättre samarbete mellan SR och televerket. Televerket och SR har i sina anslagsframställningar förklarat att de anser att ökningar som är en följd av beslut från statsmakternas sida bör finansieras genom en ökad medelstilldelning till televerket och inte genom överföring av medel från SR till televerket. Föredragande statsrådet framhåller att regeln om gemensamt kostnadsansvar gäller de redan beslutade reformerna. Vid beslut om nya reformer bör statsmakterna ha ett beslutsunderlag som anger reformernas totalkostnader, dvs. både SR:s kostnader och televerkets eventuella ökade driftkostnader.

Det nuvarande finansieringssystemet för SR förutsätter en god betalningsmoral hos TV-publiken. Televerket har under perioden den 1 juli 1980–den 30 juni 1983 möjlighet att bedriva försöksverksamhet med särskild avgiftskontroll genom pejling. Televerkets kampanjer mot avgiftsskolk har medfört en ökning av antalet nyanmälda TV-innehav på 55 000 utöver förväntad ökning. Det innebär en ökad inkomst med ca 30 milj. kr. per år vilket i sin tur motsvarar ca 10 kr. per mottagaravgift.

Föredragande statsrådet anser att televerkets insatser för att höja betalningsmoralen givit sådana positiva resultat att verksamheten med pejling i enlighet med förslag från televerket bör fortsätta i nuvarande omfattning.

Förslag att nuvarande förordning förlängs med tre år t.o.m. den 30 juni 1986 aviseras.

Vad beträffar medelstilldelningen för den avgiftsfinansierade verksamheten beräknas i propositionen ett sammanlagt behov av 2036,41 milj. kr. med en närmare angiven fördelning på byggnadsstyrelsen, televerket, SR och radionämnden.

För byggnadsstyrelsen redovisas en investeringsplan som utmynnar i en medelsförbrukning av 53 milj. kr. För televerkets investeringar beräknas 102,9 milj. kr. och för dess driftkostnader 271,3 milj. kr. medan för SR:s drift- och investeringskostnader beräknas sammanlagt 1607,6 milj. kr. Kostnaderna för radionämndens verksamhet anges till 1,61 milj. kr.

I propositionen föreslås att televerket dels skall få utnyttja upp till 5 milj. kr. av nästa budgetårs medgivna förbrukning för att avbalansera det löpande årets förbrukning, dels få rätt att intill en summa av 5 milj. kr. utnyttja medel som inte tagits i anspråk ett år det nästkommande budgetåret. Därjämte föreslås för televerket ett beställningsbemyndigande om 30 milj. kr. för budgetåret 1984/85.

I fråga om medelstilldelningen till byggnadsstyrelsen redogörs för det uppdrag som givits byggnadsstyrelsen att utarbeta ett byggnadsprogram i Stockholm. Byggnadsprogrammet omfattar bl.a. nybyggnader av ersättningslokaler för televisionen motsvarande sammanlagt högst 20000 m^2. 75% av detta lokaltillskott skall medföra sänkta driftkostnader varför driftmedlen för SR kommer att minskas med 10% av byggnadskostnaden fr.o.m. det år då lokalerna tas i bruk. Enligt det förslag till byggnadsprogram som byggnadsstyrelsen har presenterat skulle den sammanlagda kostnaden uppgå till ca 365 milj. kr., varav ca 30 milj. kr. avser vissa ombyggnader för utbildningsradion som finansieras över statsbudgeten. Resterande investering om ca 335 milj. kr. skall finansieras med avgiftsmedel.

Föredragande statsrådet anser att byggnadsarbetena bör påbörjas så snart som möjligt och förordar att en preliminär totalram av 320 milj. kr. förs upp i investeringsplanen.

Regeringen föreslås få bemyndigande att inom den föreslagna ramen påbörja byggnadsarbetena.

I propositionen föreslås vidare att regeringen får bemyndigande att av konjunkturmässiga eller andra skäl anvisa ytterligare högst 10% av de för televerket och byggnadsstyrelsen föreslagna totala investeringsmedlen.

I fråga om principerna för medelstilldelningen för SR uttalas i propositionen att kompensation för kostnadsökningar sker enligt den kombinerade pris- och löneindex som fastställdes av riksdagen med anledning av förslag i 1982 års budgetproposition (prop. 1981/82: 100 bil. 12 s. 168). Den del av SR:s index som gäller prisökningar bygger på basbeloppsindex. Det medför även en kompensation för prisökningar till följd av devalvering av den svenska kronan. Generellt för statsbudgeten gäller för budgetåret 1983/84

att dessa ökningar ej skall kompenseras. Föredragande statsrådet föreslår därför att kostnadskompensation för SR skall beräknas utan hänsyn till kostnadsökningar till följd av 1982 års devalvering. Regeringen bör ges bemyndigande att fastställa det belopp som skall frånräknas i samband med beslut om medelstilldelning till SR för budgetåret 1983/84.

Regelbundna beräkningar av basbeloppsindex kan komma att upphöra under nästa budgetår. Regeringen bör därför bemyndigas att – om så sker – besluta om övergång till annan likvärdig indexkonstruktion för beräkningar av kompensation för kostnadsökningar för SR.

SR bör ha möjlighet att i kostnadsutjämnande syfte från rundradiofonden rekvirera högst 30 milj. kr. med skyldighet att under nästföljande budgetår återbetala motsvarande belopp. Denna dragningsrätt skall avse kortare tidsperiod. De medel som erhålls genom utnyttjande av dragningsrätten får ej behållas som ett permanent lån till koncernen. Regeringen, eller efter beslut av regeringen SR, bör därför få riksdagens bemyndigande att i kostnadsutjämnande syfte från rundradiofonden rekvirera högst 30 milj. kr.

I propositionen erinras om att mottagaravgiften har varit oförändrad sedan den 1 april 1981. Med hänsyn bl. a. till ambitionen för radio- och TV-verksamheten och de förutsättningar man i övrigt har att räkna med förordas att den allmänna mottagaravgiften höjs med 40 kr. från 508 kr. till 548 kr. fr. o. m. den 1 juli 1983. Tillägget för innehav av färg-TV-apparat bör vara oförändrat, dvs. 160 kr. Med den föreslagna höjningen uppskattas fondbehållningen vid budgetårets slut till 110 milj. kr.

Motioner

I motion 1982/83: 240 av Bengt Wittbom (m) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående försöksverksamhet med reklamfinansierad lokalradio inom bl. a. Radio Örebros sändningsområden.

I motion 1982/83: 575 av Kerstin Anér (fp) och Jan-Erik Wikström (fp) yrkas

1. att riksdagen anhåller om att regeringen tar initiativ för att få radio-TV-bolagen i Västeuropa att samarbeta för att uppnå gemensamma etiska koder för programverksamheten vad gäller återgivande av våld, såväl faktiskt som fiktivt, och att dessa koder utformas så att de kan gälla i så många länder i Europa som möjligt,
2. att riksdagen hos regeringen anhåller om att koder liknande dem som avses i yrkande 1 utarbetas för andra medier – film, video och andra former av visuella medier som är under utveckling.

I motion 1982/83: 746 av Anders Björck m. fl. (m) yrkas

1. att riksdagen uttalar att radionämndens verksamhet utformas så att vidgade möjligheter skapas för initiativgranskning,

2. att riksdagen i skrivelse till regeringen hemställer om utredning och förslag i syfte att ge radionämnden möjligheter att föreskriva för programföretag hur nämndbeslut skall redovisas i programföretagets sändningar,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att massmediekommittén bör ges i uppdrag att utreda frågan om vidgade sanktionsmöjligheter för radionämnden.

I motion 1982/83: 748 av Pär Granstedt (c) och Elis Andersson (c) yrkas att riksdagen hemställer att regeringen tar upp förhandlingar med Sveriges Radio i syfte att få till stånd en bättre bevakning av frågor av intresse för handikappade, exempelvis genom inrättande av särskilda handikappredaktioner.

I motion 1982/83: 751 av Kersti Johansson (c) yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om informationsprogram om hälsoupplysning.

I motion 1982/83: 752 av Wiggo Komstedt (m) yrkas att riksdagen hos regeringen anhåller att medel ur rundradiorörelsens fond anvisas för uppförande av en sändaranläggning i Simrishamn enligt vad som i motionen anges.

I motion 1982/83: 1092 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkas

1. att riksdagen uttalar att försöksverksamheten med kabel-TV endast bör ske i överensstämmelse med de kulturpolitiska målen,

2. att riksdagen uttalar att massmediekommittén bör ges en parlamentarisk förankring med samtliga riksdagspartier företrädda samt att kommittén bör ges tilläggsdirektiv i enlighet med motionen,

3. att riksdagen hos regeringen hemställer om att möjligheterna utreds att med bibehållande av licensfinansiering delvis finansiera Sveriges Radio över statsskatten i delar som ej direkt berör programverksamheten,

4. att riksdagen uttalar sig för att radionämndens verksamhet finansieras med skattemedel,

5. att riksdagen beslutar att medge Sveriges Radio ett extra anslag om 40 milj. kr. ur rundradiofonden i syfte att kompensera effekterna av devalveringen och momshöjningen,

6. att riksdagen uttalar att Sveriges Radios organisation bör ses över för att stärka den sammanhållna organisationen samt stärka moderbolagets ställning både när det gäller att kunna företräda radio/TV utåt och för att kunna genomföra kostnadsbesparande samordning inom koncernen,

7. att riksdagen uttalar att Sveriges Television bör inrikta sin långtidsplanering på att egenproduktionen skall höjas till minst 60 % av utbudet,

8. att riksdagen uttalar att en sekundäranvändning på video av Sveriges Radios nuvarande och kommande program är önskvärd och bör inriktas bl. a. på användning i kultur- och föreningslivet och inte i första hand räknas som en inkomstkälla förutsatt att de upphovsrättsliga frågorna löses genom avtal.

I motion 1982/83: 1320 av Elisabeth Fleetwood (m) yrkas att riksdagen hos regeringen begär en prioriterande kartläggning av textningsönskemål beträffande olika programarter inom televisionen.

I motion 1982/83: 1323 av Inger Hestvik m. fl. (s) yrkas att riksdagen som sin mening uttalar önskvärdheten av kontinuerlig sändning av nyheter i TV på teckenspråk.

I motion 1982/83: 1328 av Gunnel Liljegren m. fl. (m) yrkas

1. att riksdagen uttalar sig för en översyn av sändningarna på minoritetsspråken, i syfte att bättre tillgodose stora nyanlända flyktinggrupper,

2. att riksdagen uttalar sig för att radio- och TV-bolagen inför sändningar på polska.

I motion 1982/83: 1333 av Karl-Eric Norrby m. fl. (c, m, fp) yrkas att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts angående sändningsort i Karlstad–Örebro-regionen.

I motion 1982/83: 1336 av Hans Nyhage m. fl. (m, c) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Sjuhäradsbygden som ett självständigt lokalradioområde.

I motion 1982/83: 1340 av Björn Samuelson m. fl. (vpk) yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om främjande av berättartradition i lokalradion,

2. att riksdagen i enlighet med vad som anförts i vpk:s mediemotion 1982/83: 1092 medger SR/TV-koncernen möjlighet att utnyttja ytterligare medel ur rundradiofonden för att bolagens av riksdagen fattade beslut om målsättningar bättre skall kunna uppfyllas.

I motion 1982/83: 1673 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) yrkas – med hänvisning till vad som anförts i motion 1982/83: 1669 –

1. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i nämnda motion anförts om utbyggnaden av kabel-TV-nätet,

2. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i nämnda motion anförts om tilläggsdirektiv till massmedieutredningen.

I motion 1982/83: 1852 av Marianne Karlsson (c) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en TV-fri kväll varje vecka.

I motion 1982/83: 1855 av Britt Mogård m. fl. (m) yrkas

1. att riksdagen begär att regeringen utformar tilläggsdirektiv till massmedieutredningen innebärande att det till utredningen knyts informationsteknologisk sakkunskap samt att utredningen får i uppdrag att utreda reklamfinansiering av radio och TV,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om allmänhetens rätt att ta del av de vidgade informationsmöjligheter som satellittekniken erbjuder,

3. att riksdagen avslår förslaget till Lag om ändring i lagen (1978: 478) om avgift för innehav av televisionsmottagare,

4. att riksdagen med den i motionen anförda förändringen godkänner förslaget till medelsberäkning för den avgiftsfinansierade verksamheten inom Sveriges Radio-koncernen.

I motion 1982/83: 2186 av Olle Grahn (fp) och Hugo Bergdahl (fp) yrkas – med hänvisning till vad som anförts i motion 1982/83: 2185 – att riksdagen hos regeringen hemställer om åtgärder för att ge televerket i uppdrag att projektera utbyggnad av kabel-TV-nät på det sätt som i nämnda motion anförts.

Pågående utredningsarbete

Massmediekommittén

Kommittén (U 1982: 07) för vissa massmediefrågor som tillkallades i juli 1982 erhöll i februari 1983 nya direktiv (Dir 1983: 19). I direktiven redovisas inledningsvis bl. a. den nuvarande massmediestrukturen i Sverige och den aktuella tekniska utvecklingen. Härvid nämns även att televerket har planer på att bygga ut ett omfattande kabelnät i första hand på de orter där en utbyggnad är ekonomiskt motiverad.

Utbildningsministern framhåller att utvecklingen inom områdena kabel- och satellitdistribution, text-TV, teledata och videogram kommer att i väsentlig grad förändra förutsättningarna för massmediernas nuvarande verksamhet. Vilka effekter ianspråktagandet av ny teknik kommer att få beror, säger hon, emellertid på vilka politiska beslut som fattas om utbyggnad och användning. Frågan om utbyggnad och användning av kabelsystem som riktar sig till allmänheten är central i detta sammanhang.

I fråga om massmediekommitténs uppgifter anges i ett allmänt avsnitt att den bör lägga fram förslag till beslut om principer för utbyggnad och utnyttjande av ny teknik för massmedieändamål. Förslagen bör utarbetas utifrån såväl massmediepolitiska som kulturpolitiska utgångspunkter.

Arbetsuppgifterna preciseras närmare på följande sätt.

Den massmediepolitiska bedömningen bör gälla hur ny kommunikationsteknologi kan användas för att bibehålla en mediestruktur och ett medieutnyttjande som är önskvärt med hänsyn till att variation och mångfald skall upprätthållas inom massmedieområdet. Vid den kulturpolitiska prövningen bör olika användningar av ny teknik relateras till de mål som gäller för den statliga kulturpolitiken. Den nya teknikens effekter på barnens villkor bör därvid särskilt uppmärksammas.

I dag kan mångfalden inom pressen och förekomsten av en radio och TV som verkar i allmänhetens tjänst ses som strukturella förutsättningar för

att uppfylla såväl massmediepolitiska som kulturpolitiska mål. Mångfald inom pressen måste eftersträvas även i framtiden. Kommittén bör vidare utgå från att företag som verkar i allmänhetens tjänst också i fortsättningen bör ha en ledande roll i radio- och TV-verksamheten i landet. De regler som skapas för användningen av ny teknik bör främst syfta till att det kompletterande utbud som ny teknik kan ge tillgång till fyller rimliga krav på kvalitet och tillgänglighet.

Kommittén bör belysa hur pressen kan komma att påverkas av den tekniska utvecklingen för spridning av radio- och TV-program. Kommittén bör härvid begränsa sig till att ange verkningarna i deras huvuddrag samt peka på var ett fördjupat utredningsarbete kan behövas. På samma sätt bör kommittén belysa hur användningen av ny teknik påverkar förutsättningarna för radio- och TV-verksamhet av nuvarande slag. Kabeltekniken kan användas för en rad olika ändamål, av vilka inte alla kan hänföras till massmedieområdet. Kommittén bör avge förslag om regler för de användningar som bör räknas till massmedierna. Även om kabeltekniken kan användas för annat, är det användningar för massmedieändamål som under överskådlig tid kommer att dominera. Det är därför naturligt att massmediekommittén, utifrån de särskilda krav som följer av användning för massmedieändamål, också kommer att uppehålla sig vid frågor som rör utbyggnad av kabelnät, tekniska krav m. m.

Den nya kommunikationsteknologin har stort intresse för såväl nyttjarna av denna teknologi som för producenterna. De avancerade kommunikationssystem som utvecklas i dag kan i framtiden ge bredare underlag för de viktiga industrigrenar som redan har stor betydelse för sysselsättning och utrikeshandel. Det är därför angeläget att svensk data- och elektronikindustri kan fortsätta att aktivt medverka i utvecklingsarbetet på detta område.

När det gäller teknikens utbyggnad bör massmediekommittén lägga fram förslag om vilka krav som från kulturpolitiska och massmediepolitiska utgångspunkter bör ställas vid utbyggnad av kabelsystem. Därvid bör kommittén enligt direktiven särskilt behandla följande frågor.

Utbyggnad av kabelnät kommer med stor sannolikhet att ta lång tid. Utbyggnadstakten beror på många faktorer såsom kostnader, möjliga användningsområden, geografiska förhållanden, plan- och ägoförhållanden m. m. Det är emellertid angeläget att en utbyggnad redan från början sker planmässigt så att lokala och regionala nät efter hand kan samordnas.

Massmediekommittén bör lägga fram förslag om vilka krav som bör ställas på planer för utbyggnad av kabelnät. I uppdraget ligger att föreslå hur och av vem planer skall fastställas, hur planerna skall göras bindande i förhållande till dem som vill bygga ut kabelsystem och vilka frågor som skall regleras i planerna.

– – –

I samband med frågan om planer för utbyggnad av kabelnät aktualiseras också frågan om ansvaret för en sådan utbyggnad.

– – –

Kommittén bör överväga för- och nackdelar med olika alternativ i fråga om ansvarsfördelningen. Kommittén bör därvid särskilt undersöka hur kraven på planmässighet och teknisk standardisering skall tillgodoses i ett

alternativ med utrymme för konkurrens mellan olika leverantörer och tekniska lösningar.

För att abonnentnät inom enskilda fastigheter skall kunna anslutas till kabelnät måste vissa tekniska fordringar vara uppfyllda. Kommittén bör överväga vilka krav som i detta hänseende skall ställas vid nyanläggning av abonnentnät. Kommittén bör vidare behandla de frågor som kan bli aktuella i samband med ombyggnad av äldre centralantennanläggningar för anslutning till kabelnät.

Ett problem som har uppmärksammats i andra länder är att utbyggnad av kabelsystem för massmedieändamål endast kommer till stånd i de områden där det är ekonomiskt fördelaktigt att installera systemen, dvs. främst i befolkningstäta orter, medan mer glesbebyggda områden blir utan. Kommittén bör föreslå åtgärder för att en utbyggnad av kabelsystem skall kunna ske med ett rimligt mått av geografisk rättvisa. Kommittén bör också överväga hur områden som inte till godtagbara kostnader kan täckas av kabelsystem skall kunna utnyttja sådana möjligheter som kabelverksamheten erbjuder. En tänkbar möjlighet är att använda trådlös distribution i dessa fall.

Förslag om hur den nya tekniken skall användas för massmedieändamål anges som en andra huvuduppgift för massmediekommittén. Det gäller främst regler för användningen av kabeldistribution, men kommittén kan också behöva komma in på frågor som rör trådlös distribution. Kommittén bör särskilt behandla frågor rörande tillgång till kabelnät samt då det gäller innehållet i kabelsändningar, program från Sveriges Radio m. fl., utländska program, program producerade för kabeldistribution samt frågor rörande reklam och kostnader.

I fråga om tillgång till kabelnät uttalas att kommittén bör behandla samtliga frågor som rör tillgången till kabelnät för massmedieändamål. Kommittén bör i dessa frågor samråda med yttrandefrihetsutredningen. Vidare bör kommittén avge förslag om hur frågor, som rör hur innehållet i kabelsändningar sätts samman och vem som svarar för sammansättningen, skall lösas. I uppdraget ingår att ta ställning till vilka krav som skall ställas på den som vill bedriva programverksamhet i kabelnät, t. ex. om samhällsorgan eller ägare till kabelnät skall få bedriva sådan verksamhet.

Beträffande program från Sveriges Radio uttalas bl. a. följande.

Uppbyggnad av kabelsystem får inte innebära att någon utestängs från möjligheten att följa de radio- och TV-sändningar från företag inom Sveriges Radio-koncernen som normalt kan tas emot i området i konventionella antenner. Det bör därför vara obligatoriskt att vidarebefordra sådana sändningar i kabelsystem som används för distribution av TV-program till allmänheten i bostäder. Liknande villkor kan också böra gälla för eventuella framtida svenska eller nordiska satellitprogram och andra sändningar av public-service-karaktär som kan bli aktuella i framtiden.

Beträffande utländska program påpekas i direktiven att det med nuvarande lagstiftning är tillåtet att ta emot såväl svenska som utländska

rundradioprogram i Sverige och även att vidaresända dessa i centralantennanläggning om de har mottagits trådlöst. Det råder emellertid delade meningar om huruvida begreppet centralantennanläggning i detta sammanhang också innefattar mycket stora kabelsystem. Kommittén bör, sägs det, utgå från att utländska rundradioprogram bör få tas emot och spridas vidare i kabelsystem oavsett om de distribueras över satellit eller via marknätet, förutsatt att de upphovsrättsliga frågorna är lösta. Ett särskilt problem uppkommer när telekommunikationssatelliter i s.k. fast trafik utnyttjas för sändningar som är avsedda att spridas till allmänheten i kabelsystem. I direktiven uttalas att med nuvarande lagstiftning sådana sändningar inte torde anses som rundradiosändningar. Vidaresändningar i centralantennanläggning är därför inte tillåtna utan regeringens tillstånd.

Kommittén bör undersöka vilka problem med avseende främst på radiorätt, upphovsrätt och internationella konventioner som uppstår med anledning av olika former för spridning av utländska program. Kommittén bör också utreda vem som skall anses ha det yttrandefrihetsrättsliga ansvaret för utländska radio- eller TV-sändningar som distribueras i centralantennanläggningar eller kabelnät i vårt land. I dessa frågor bör kommittén samråda med yttrandefrihetsutredningen.

Då det gäller program producerade för kabeldistribution bör kommittén överväga på vilka villkor kabelsystem skall få utnyttjas för sådan trådsändning som inte enbart innebär omedelbar vidaresändning av etersända program. Kommittén bör särskilt uppmärksamma möjligheterna för lokala intressen, t. ex. föreningar, att utnyttja kabelsändningar. När det gäller lokala sändningar bör kommittén avge förslag om hur stor andel icke lokalt producerat material som bör få förekomma.

I direktiven aktualiseras även frågan om kabeldistribuerad när-TV. Den utvärdering av försöksverksamheten med när-TV som görs av närradiokommittén (U 1978: 11) bör massmediekommittén noga följa och samlat behandla frågan om en eventuell fortsatt verksamhet med när-TV över kabelnät eller i eterdistribution och det uppdrag kommittén har beträffande kabel-TV.

I fråga om reklam anför utbildningsministern att kommittén bör utgå från att kommersiell reklam, som riktar sig till allmänheten, inte skall förekomma i sådana sammanhang.

Beträffande reklaminslag i utländska program som tas emot från satelliter eller på annat sätt och vidaresänds i kabelsystem bör kommittén belysa konsekvenserna av att sådan reklam kan mottas i Sverige, individuellt samt via centralantennanläggning och kabelnät. Med utgångspunkt i denna analys och de redan angivna ambitionerna beträffande reklamfrihet bör kommittén föreslå vilka regler som bör gälla för mottagning av sådana sändningar.

I direktiven framhålls då det gäller kostnadsfrågor att utbyggnaden och användningen av kabelsystem givetvis måste finansieras. Det gäller

dels kostnader för anläggning och drift av själva kabelnätet, dels upphovsrättsliga och andra kostnader för program och andra tjänster som kan bli aktuella. Vidare anförs följande.

Kommittén bör lägga fram förslag till principer för hur kostnaderna bör fördelas mellan olika abonnenter och hur ersättning för bruk av näten bör tas ut. Anläggningskostnaderna kommer uppenbarligen att variera beroende på bl. a. bebyggelsetätheten på orten. I det föregående har berörts risken för att utbyggnaden kan komma att begränsas till enbart de orter där anläggningskostnaden per anslutning är låg. I vilken grad så blir fallet torde sammanhänga med vilka principer som tillämpas för fördelning av anläggningskostnader mellan abonnenter i olika områden.

När det gäller programkostnaderna är en naturlig utgångspunkt att ett visst, grundläggande programutbud bör vara tillgängligt för alla som är anslutna till systemet. Starka skäl talar enligt direktiven emellertid mot att abonnenterna tvingas betala för alla tjänster som systemet erbjuder även om de inte utnyttjar dem.

I detta sammanhang erinras om att det inom Sveriges Radio-koncernen förekommer konkreta planer på betal-TV. Utbildningsministern anser att ett eventuellt förslag i frågan från koncernen bör avvaktas innan regeringen tar ställning till hur detta förslag skall hanteras i fortsättningen.

Bland de övriga frågor som ingår i massmediekommitténs uppdrag märks en översyn av den radiorättsliga lagstiftningen. Därvid bör kommittén utreda hur radiorättslagstiftningen bör avgränsas i förhållande till nya elektroniska kommunikationssystem, vilka också kan användas för ändamål som inte har massmediekaraktär. Även frågan om avgränsningen mellan centralantennanläggningar och andra kabelnät bör behandlas.

Vidare bör kommittén pröva vilka regler som bör gälla dels för teledata till allmänheten, dels för text-TV efter utgången av nuvarande avtalsperiod.

Frågan om reklam i videogram bör kommittén pröva i samband med frågor om reklam i andra massmedier.

Massmediekommittén bör utföra en översyn av rätten att i efterhand få del av program som sänds i TV och radio. I sitt arbete med denna fråga bör kommittén samverka med företagen inom Sveriges Radiokoncernen.

Frågor rörande Sveriges Radio berörs i direktiven. I detta sammanhang anförs följande.

Nuvarande avtal mellan staten och företagen inom Sveriges Radiokoncernen upphör att gälla den 30 juni 1986. Massmediekommitténs förslag kan påverka ramarna för radio- och TV-verksamheten i framtiden och kan därför ses som en förberedelse för tiden efter avtalsperiodens slut. Kommittén bör emellertid inte f. n. behandla radio- och TV-verksamhetens organisation med undantag av vad kommittén kan behöva föreslå

beträffande organisationen av text-TV efter utgången av nuvarande avtalsperiod. Efter det att kommittén har lagt fram sitt förslag kan regeringen komma att meddela de ytterligare uppdrag som kan behövas. Sveriges Radio AB bör vara oförhindrat att aktualisera och genomföra organisatoriska förändringar inom koncernen. I den mån förändringarna är av sådan art att de kräver avtalsändringar räknar utbildningsministern med att företaget kommer in till regeringen med förslag till sådana.

Riksdagen har (KrU 1981/82: 18, rskr 1981/82: 201) begärt att massmediekommittén skall ges i uppdrag att överväga olika alternativa finansieringsformer i syfte att skapa underlag för en bedömning av hur Sveriges Radios verksamhet bör finansieras på lång sikt. Av vad som har anförts i det föregående framgår att reklam inte bör komma i fråga som finansieringskälla. Finansieringsfrågorna har starkt samband med vilka ambitioner som skall prägla Sveriges Radios verksamhet i framtiden. Därför kan det vara motiverat att diskutera finansieringsalternativen samtidigt med frågan om Sveriges Radios uppgifter under en ny avtalsperiod. Detta bör kommittén kunna ta hänsyn till vid planeringen av arbetet.

Massmediekommittén bör utreda massmediernas rätt till nyhetsbevakning liksom även vissa frågor om finansiering av filmproduktion m.m.

Yttrandefrihetsutredningen

Yttrandefrihetsutredningen (Ju 1977: 10) tillkallades år 1977 för att utreda frågan om en ny yttrandefrihetsgrundlag. I direktiven (Dir 1977: 71) anges att kommitténs huvuduppgift bör vara att skapa ett regelsystem som på samma sätt som 1949 års TF ställer upp hinder mot sådana ingrepp från det allmännas sida som är ägnade att försämra förutsättningarna för ett fritt åsiktsutbyte i samhället. Det är naturligt att kommittén i detta sammanhang också behandlar frågan om hur man skall se på yttrandefrihetsbegränsande åtgärder som vidtas av enskilda.

Med hänsyn till den allt större betydelse som samhällets stödåtgärder har kommit att få för yttrandefrihetens villkor kan det enligt direktiven finnas anledning för kommittén att också uppmärksamma denna sida av det aktuella problemkomplexet.

I direktiven slås fast att det uppenbarligen inte är möjligt att med rättsligt bindande verkan ange ramarna för hela den samhälleliga massmediepolitiken i den nya grundlagen. Av stor betydelse i detta sammanhang är emellertid den särskilda fråga som gäller samhällets ekonomiska stöd till tidningspressen.

I princip bör den nya grundlagsregleringen omfatta alla de medier som kan ha särskild betydelse för den fria åsiktsbildningen i samhället. Av särskild vikt är att grundlagsskyddet kommer att omfatta också sådana medier som – t. ex. på grund av att de kräver endast obetydliga ekonomiska insatser – kan utnyttjas av en större personkrets.

Vidare anförs följande.

Den naturliga utgångspunkten för kommitténs arbete är att eftersträva en enhetlig utformning av grundlagsskyddet i fråga om de olika medier som berörs, framför allt beträffande de grundläggande principer som kännetecknar det nuvarande skyddet för tryckfriheten. Det ligger emellertid i sakens natur att – bl.a. beroende på hur långt den nya grundlagens omfattning skall sträcka sig – de olika mediernas särskilda karaktär kan komma att nödvändiggöra en särreglering på vissa punkter. Det kan t. ex. visa sig omöjligt eller olämpligt att tillämpa principerna om särskild ansvarsreglering och om ansvarsfrihet och anonymitet för meddelare och anskaffare såvitt gäller vissa av de nya medierna. Det är i detta hänseende angeläget tillse att inte systemet med en efter mera formella grunder bestämd ansvarig utvidgas till områden där en sådan ansvarig inte har reella möjligheter till tillsyn över vad som förekommer. Här kommer också det allmänna intresset av att trygga den enskilde medborgarens integritet in i bilden. I detta sammanhang kan tilläggas att kommittén såvitt gäller periodiska skrifter bör ta upp frågan om ansvarige utgivarens ställning (se KU 1975/76: 54).

I anslutning till det sagda bör understrykas vikten av att önskemålet om en enhetlig reglering över yttrandefrihetens hela område inte leder till en uttunning av det nuvarande skyddet, framför allt i vad gäller tryckta skrifter.

Det kan mot denna principiella bakgrund finnas anledning se något närmare på *frågan om omfattningen av det grundlagsskyddade området* med utgångspunkt i de skilda problem som kan vara förbundna med att där föra in vissa av de medier som särskilt har nämnts i debatten.

De problem som har samband med *radio och TV* har utförligt belysts av 1970 års massmedieutredning. Den princip som här ger upphov till de största svårigheterna avser den fria etableringsrätten. I fråga om etersändningar omöjliggörs en obegränsad sådan rätt av praktiska skäl. Det tillgängliga sändningsutrymmet är begränsat. Skäl av detta slag gör sig emellertid inte gällande med samma styrka såvitt gäller sådana nya företeelser som kabel- och text-TV. En naturlig utgångspunkt för kommitténs överväganden i denna fråga är de beslut om den framtida politiken på radio- och TV-området som kan komma att grundas på radioutredningens förslag. Radioutredningen har föreslagit tillsättande av en utredning om frågor om vidgad etableringsfrihet för lokala radioutsändningar via eter eller kabel.

Utskottet

Massmediekommittén

I propositionen erinras om att en särskild kommitté, massmediekommittén (U 1982: 07), i juli 1982 tillkallades för att utreda vissa massmediefrågor. Föredragande statsrådet framhåller att arbetsområdet är viktigt och att arbetet bör bedrivas skyndsamt. Han redovisar att kommitténs sammansättning har förändrats och att han avser att ge kommittén tilläggsdirektiv. Dessa tilläggsdirektiv har presenterats i februari 1983. Ändringarna i de tidigare direktiven är sådana att de ersätts i sin helhet. De förslag om tilläggsdirektiv till massmediekommittén som förs fram i flera motioner anknyter till kommitténs tidigare och numera inaktuella direktiv.

Massmediekommitténs sammansättning tas upp i två motioner. I motion 1092 yrkar vänsterpartiet kommunisterna att riksdagen skall uttala att massmediekommittén bör ges en parlamentarisk förankring med representation för samtliga riksdagspartier.

Kommitténs sammansättning ändrades i december 1982. Det socialdemokratiska partiet representeras nu av fyra ledamöter, moderata samlingspartiet, centerpartiet och folkpartiet av vardera en ledamot. Utskottet anser att ifrågavarande yrkande i motionen inte bör föranleda någon särskild åtgärd från riksdagens sida (yrkande 2 delvis).

I motion 1855 (m) uttalas att det i Sverige funnits en tendens att se massmediefrågor som uteslutande kulturpolitiska angelägenheter. Motionärerna menar att detta är ett alltför begränsat synsätt och betonar att informationsteknologiindustrin är en mycket snabbt växande industrisektor. Kommittén bör därför tillföras sakkunskap så att industripolitiska aspekter på de nya medierna beaktas. De föreslår att massmediekommittén skall få tilläggsdirektiv som innebär att informationsteknologisk sakkunskap skall knytas till utredningen.

Utvecklingen av den nya kommunikationsteknologin är intressant för såväl konsumenterna som producenterna. I direktiven uttalas att de avancerade kommunikationssystem som utvecklas i dag, i framtiden kan ge bredare underlag för de viktiga industrigrenar som redan har stor betydelse för sysselsättning och utrikeshandel. Det framhålls att det är angeläget att svensk data- och elektronikindustri kan fortsätta att aktivt medverka i utvecklingsarbetet på detta område.

Enligt vad utskottet inhämtat avser massmediekommittén att bedriva sitt arbete i olika referensgrupper och att till sig knyta experter från olika berörda områden. Utskottet anser att motionens syfte är tillgodosett och finner därför inte anledning att göra en framställning till regeringen om informationsteknologisk expertis. Utskottet avstyrker alltså motion 1855 i här aktuell del (yrkande 1 delvis).

I samma motion föreslås att massmediekommittén bör utreda möjligheterna att reklamfinansiera radio och TV. Motionärerna anför att finansiering genom reklam av radio och TV förekommer runt om i världen och att inom några få år reklaminslag från europeiska satellitsändningar kommer att kunna tas emot i vårt land. Massmediekommittén bör, sägs det, undersöka om reklamförsäljningen borde omhänderhas av ett från programföretagen fristående bolag. Härigenom skulle man enligt motionärerna kunna undvika att annonsörerna kan påverka programsättningen.

Frågan om reklam i radio och TV har utskottet behandlat vid flera tillfällen och senast våren 1982. I sitt av riksdagen godkända betänkande KrU 1981/82: 18 ansåg utskottet att riksdagen borde vidhålla sin tidigare uttalade uppfattning att reklamfinansiering inte bör tillåtas. Överväganden om sådan finansiering borde därför inte ingå i massmediekommitténs uppdrag. Däremot borde kommittén, menade utskottet, överväga olika andra

alternativa finansieringsformer i syfte att skapa underlag för en bedömning av hur Sveriges Radios verksamhet bör finansieras.

I massmediekommitténs direktiv framhålls att kommersiell reklam som riktar sig till allmänheten inte skall förekomma vare sig i radio och TV eller i program som förmedlas genom nya distributionsformer. I kommitténs uppdrag ingår även att belysa konsekvenserna av att reklam i utländska program från bl. a. satelliter kan tas emot i Sverige, individuellt och via centralantennanläggning och kabelnät. Kommittén bör föreslå vilka regler som bör gälla för mottagning av sådana sändningar. Med hänvisning till vad som nu anförts avstyrker utskottet motion 1855 i här aktuell del (yrkande 1 delvis).

Synpunkter och förslag i fråga om en eventuell utbyggnad av ett kabelnät för TV förs fram i tre motioner. Motionärerna anknyter till de planer som televerket har presenterat på att bygga ut ett omfattande kabelnät. Centerpartiet understryker i motion 1673 att det är viktigt att redan nu lägga fast följande två principer, nämligen att målsättningen för televerkets utbyggnad av ett kabelnät bör vara att det skall täcka hela landet samt att televerket bör ansvara för detta distributionsnät. Motionärerna föreslår att riksdagen skall göra ett uttalande av denna innebörd. Enligt motion 2186 (fp) bör televerkets planering inriktas på att ett kabelnät skall byggas ut under en femårsperiod. Motionärerna menar att televerket bör bedriva kabel-TV-verksamhet enligt affärsmässiga principer och att konkurrens mellan televerket och andra företag skall förekomma. Motionärerna önskar att televerket skall få i uppdrag att projektera en utbyggnad av kabel-TV-nät enligt de riktlinjer som angetts i motionen. I motion 1092 (vpk) yrkas att riksdagen skall uttala att försöksverksamheten med kabel-TV endast bör bedrivas på ett sätt som står i överensstämmelse med de kulturpolitiska målen. I samma motion förordas också att kommittén genom tilläggsdirektiv skall få i uppdrag att ange på vilket sätt det skall bli möjligt för radio och TV att i en framtida mediesituation fungera i allmänhetens tjänst och utgöra en motkraft till de kommersiella intressena.

En huvuduppgift för massmediekommittén är att lägga fram förslag om vilka krav som från kulturpolitiska och massmediepolitiska utgångspunkter bör ställas vid utbyggnad av kabelsystem. Det framhålls i direktiven att den massmediepolitiska bedömningen bör gälla hur ny kommunikationsteknologi kan användas för att bibehålla en mediestruktur och medieutnyttjande som är önskvärd med hänsyn till att variation och mångfald skall upprätthållas inom massmedieområdet. Vid den kulturpolitiska prövningen bör, sägs det, olika användningar av ny teknik relateras till de mål som gäller för den statliga kulturpolitiken. I fråga om utbyggnaden av kabelnät bör kommittén enligt direktiven föreslå åtgärder för att en utbyggnad av kabelsystem skall kunna ske med ett rimligt mått av geografisk rättvisa. Kommitténs uppdrag omfattar även att överväga för- och nackdelar med olika alternativ i fråga om ansvarsfördelningen vid utbyggnaden av kabel-

nät. Därvid anges att kommittén bör undersöka hur kraven på planmässighet och teknisk standardisering skall tillgodoses i ett alternativ med utrymme för konkurrens mellan olika leverantörer och tekniska lösningar.

Mot här angiven bakgrund är enligt utskottets uppfattning önskemålen i motion 1673 om utbyggnaden av kabelnät för TV i betydande utsträckning tillgodosedda. Några av de synpunkter som läggs fram i motion 1092 liksom i motion 2186 tillgodoses enligt utskottets uppfattning genom direktiven. Med hänvisning till vad som anförts avstyrker utskottet motionerna 1092 yrkande 1 och 2 (delvis), 1673 yrkande 1 och 2186.

I motion 1855 (m) begärs att man gör det möjligt för allmänheten att till låga kostnader ta del av de vidgade möjligheter till information som satellitteknik en medger. Motionärerna anför att lagstiftningen i detta avseende måste utgå från samma grundläggande principer som i dag gäller för tryckt skrift. Hemställan i motionen går ut på att riksdagen skall göra ett uttalande av denna innebörd.

Utskottet vill erinra om att konstitutionsutskottet i december 1982 behandlade motionsförslag om vidareutsändning per kabel av satellitsändning till enskilda hushåll. Konstitutionsutskottet föreslog i sitt av riksdagen godkända betänkande KU 1982/83: 11 att motionen i fråga utan ställningstagande i sak skulle överlämnas till massmedieutredningen. Enligt direktiven skall massmediekommittén behandla såväl frågan om tillgång till kabelnät som de problem rörande radiorätt, upphovsrätt och internationella konventioner som uppstår med anledning av olika former för spridning av utländska program. Arbetet med dessa frågor skall ske i samråd med yttrandefrihetsutredningen (JU 1977: 10).

Med hänsyn till pågående utredningsarbete i massmediekommittén och yttrandefrihetsutredningen, vilken avser att slutföra sitt arbete under år 1983, är det enligt utskottets mening inte påkallat att riksdagen gör det särskilda uttalande som avses i yrkande 2 i motion 1855.

Det hävdas i motion 746 (m) att radionämnden i dag saknar medel att tillse att programföretagen i Sveriges Radio-koncernen följer gällande radiolag och avtal med staten. Motionärerna föreslår därför att massmediekommittén bör få i uppdrag att överväga vilka sanktionsmöjligheter som framöver bör ställas till radionämndens förfogande.

Utskottet har nyligen behandlat förslag med i huvudsak samma syfte som det nu föreliggande. I betänkande 1982/83: 18 uttalade sig utskottet för att frågan om efterlevnaden av radiolag och radioavtal skulle uppmärksammas i det arbete som skall föregå tillkomsten av ett nytt radioavtal.

I fråga om motionärernas önskemål vill utskottet påpeka att massmediekommitténs uppdrag skall vara slutfört i sådan tid att proposition på grundval av kommitténs förslag kan föreläggas riksdagen senast våren 1985. Arbetet i kommittén är alltså inte i första hand avsett att utgöra underlag för ett kommande radioavtal. Utskottet utgår därför från att den fråga som aktualiserats i motion 746 kommer att tas upp i annan ordning och avstyrker yrkande 3 i motionen.

Centerpartiet anser i motion 1673 att massmediekommittén bör ges tilläggsdirektiv om att undersöka möjligheterna att etablera ett av samhället och folkrörelserna gemensamt ägt teledataföretag.

I den motivering till förslaget som lämnas i motion 1669 (c) erinras om att kommersiella företag och stora organisationer har etablerat teledatabaser. För folkrörelserna – särskilt de mindre och ekonomiskt svaga – kan det innebära problem att vara beroende av kommersiellt starka företag. Kommittén bör därför undersöka dels folkrörelsernas behov av teledatabaser, dels möjligheterna till samverkan.

Informationsteknologiutredningen gav i betänkandet (SOU 1981: 45) Nya medier en samlad bedömning av de nya elektroniska informationsbärarnas – text-TV, teledata och telefax – utveckling och deras roller i samhällslivet. Beträffande teledata anförde utredningen att det är ett lämpligt medel för decentralisering, eftersom det kan etableras snart sagt var som helst. Det är alltså fördelaktigt även för folkrörelser och andra organisationer på regional och lokal basis. Flera sinsemellan oberoende teledatabaser motverkar uppkomsten av en dataålderns Storebror som bestämmer över medborgarnas informationsintag, sägs det.

Utskottet noterar att under de senaste åren har teledataverksamhet byggts upp såväl i statlig som privat regi. På den statliga sidan kan bl. a. nämnas att televerket har en teledataverksamhet – datavision. Under innevarande budgetår har postverket startat en verksamhet – POSTEL – som baserar sig på televerkets datavisionssystem. Några organisationer har haft viss försöksverksamhet på området.

Utskottet vill vidare påpeka att i massmediekommitténs uppdrag ingår bl. a. att pröva vilka regler som bör gälla för teledata till allmänheten. Mot denna bakgrund anser utskottet inte att riksdagen bör göra en framställning till regeringen enligt yrkande 2 i motion 1673.

Radiokoncernens organisation samt verksamhetens inriktning och utbyggnad

I motion 1092 (vpk) kritiseras Sveriges Radios nuvarande organisation. Motionärerna menar att uppdelningen i olika bolag har medfört byråkratisering och ökade kostnader samt att Sveriges Radio som samhällsinstitution har försvagats. Enligt motionsyrkandet skall riksdagen uttala att Sveriges Radios organisation bör ses över för att stärka såväl den sammanhållna organisationen som moderbolagets ställning. Det senare är viktigt då moderbolaget skall företräda radio och TV utåt och svara för att kostnadsbesparande samordning genomförs inom koncernen.

Förslag med i huvudsak samma syfte som det nu föreliggande har väckts av vänsterpartiet kommunisterna vid flera tidigare riksmöten. Förslagen har då med utförliga motiveringar avstyrkts av utskottet och avslagits av riksdagen (KrU 1979/80: 24, KrU 1980/81: 22, KrU 1981/82: 18). Utskottet finner inte anledning att nu inta någon annan ståndpunkt än tidigare år. Utskottet avstyrker därför motion 1092 yrkande 6.

I anslutning härtill vill utskottet såvitt gäller samordning inom Sveriges Radio-koncernen tillägga följande. Riksradion och lokalradion har utarbetat riktlinjer för ett samarbete som bl. a. omfattar gemensamt programutnyttjande, samordning av resurserna för program på minoritetsspråk och visst samutnyttjande av tekniska resurser. I massmedieutredningens direktiv framhålls att Sveriges Radio bör vara oförhindrat att aktualisera och genomföra organisatoriska förändringar inom koncernen. Skulle förändringarna komma att kräva avtalsändringar förutsätts företaget komma in till regeringen med förslag härom.

Andelen egenproduktion och andra svenska program måste höjas, hävdas i motion 1092 (vpk). Motionärerna förordar att riksdagen uttalar att Sveriges Television bör inrikta sin långtidsplanering på att egenproduktionen skall höjas till minst 60 % av utbudet.

F. n. beräknas andelen svenska program i televisionen till ca 50 %. Resten utgörs av inköpta originalprogram. I proposition 1977/78: 91 om radions och televisionens fortsatta framtid uttalades i denna fråga bl. a. att en kraftig ökning av den egna produktionen skulle kräva avsevärt större produktionsresurser. Av det skälet förordades inte en kraftigare ökning av andelen svenska program utan insatserna borde i stället sättas in på kvalitetshöjningar med utgångspunkt i att i stort sett nuvarande produktionssammansättning skulle bibehållas.

Som framgår av vad utskottet anfört ovan berörs Sveriges Radios verksamhet i massmedieutredningens direktiv. Beträffande finansieringen av Sveriges Radio uttalas bl. a. att denna fråga har starkt samband med vilka ambitioner som skall prägla verksamheten i framtiden.

Med hänsyn till bl. a. vad här anförts anser utskottet att riksdagen inte bör göra någon framställning till regeringen med anledning av ifrågavarande yrkande i motion 1092 (yrkande 7).

I nämnda motion yrkas vidare att riksdagen skall uttala att en sekundäranvändning på video av Sveriges Radios nuvarande och kommande program är önskvärd. Den bör inriktas bl. a. på användning i kultur och föreningslivet och inte i första hand räknas som en inkomstkälla. En förutsättning härför är att de upphovsrättsliga frågorna löses genom avtal.

Yrkanden av i huvudsak samma innebörd har under de senaste åren behandlats flera gånger av riksdagen, bl. a. av kulturutskottet och lagutskottet (KrU 1980/81: 2 y, KrU 1981/82: 18, LU 1980/81: 14, LU 1981/82: 33). Vid behandlingen våren 1982 redovisade utskottet bl. a. att förhandlingar om de upphovsrättsliga problem som är förknippade med distribution i videogramform av TV-bolagets program ägt rum och att en uppgörelse hade träffats beträffande utomstående medverkande i programmen. Vad gäller TV-bolagets egna anställda påpekades att förhandlingar i saken behandlades i en av regeringen tillsatt medlingskommission. I detta sammanhang underströk utskottet angelägenheten av att den kvarstående delen av det problem som motionärerna tagit upp snarast får en lösning. De

ovan nämnda förhandlingarna pågår fortfarande under ledning av en förlikningskommission. I massmediekommitténs direktiv uttalar utbildningsministern att hon räknar med att när problemen i detta hänseende – genom en förhandlingslösning eller på annat sätt – är undanröjda, de organisatoriska frågorna kring en sådan distribution skall kunna lösas av Sveriges Radio-koncernen själv.

Utskottet konstaterar att om det skapas möjlighet att på videogram ta del av TV-program från Sveriges Radio skulle detta innebära ett värdefullt tillskott till det nuvarande utbudet på videomarknaden. Utskottet vill därför ånyo understryka att det är angeläget att de upphovsrättsliga frågorna i samband med distribution av TV-program i videogramform snarast får en lösning. Någon särskild framställning i denna fråga från riksdagen till regeringen anser utskottet inte f. n. behövlig. Utskottet avstyrker därför motion 1092 yrkande 8.

I fråga om utbyggnaden av regional-TV förordar föredragande statsrådet att Örebro-Karlstad i enlighet med förslag från Sveriges Radio blir nästa regional-TV-område. Detta innebär som utskottet redovisat i det föregående (s. 4) en tidigareläggning av utbyggnaden i förhållande till den hittillsvarande planeringen. Som sändningsort har Sveriges Radio föreslagit Örebro med en redaktion i Karlstad för bevakning av Värmland.

I motion 1333 (c, m, fp) uttrycker motionärerna sin tillfredsställelse med regeringsförslaget. När det gäller val av sändningsort önskar de att riksdagen skall göra ett uttalande av innebörd att Karlstad är den lämpligaste orten. Som skäl härför anförs bl. a. att det är svårt för regional-TV att bevaka ett till ytan så stort område som Värmland och då i synnerhet om sändningsorten förläggs utanför länet.

Vad avser förslaget om att Örebro-Karlstad skall komma till som nästa regional-TV-område konstaterar utskottet att det råder allmän enighet härom. Utskottet ansluter sig alltså till föredragande statsrådets uppfattning i denna fråga.

När det gäller val av sändningsort anser utskottet att detta är en fråga som bör lösas av Sveriges Radio. Det finns därför inte anledning för riksdagen att göra en sådan framställning till regeringen som föreslås i motion 1333.

I motion 1336 (m, c) yrkas att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om Sjuhäradsbygden som ett självständigt lokalradioområde. Enligt motionärerna är det uppenbart att de målsättningar för lokalradions verksamhet som riksdagen lagt fast inte kan genomföras på ett tillfredsställande sätt i ett lokalradioområde av den storlek och omfattning som Radio Göteborg har. I motionen anges en rad skäl till att Radio Sjuhärad bör få bli en självständig lokalradiostation och att förslag härom snarast bör föreläggas riksdagen.

Förslag om att Borås med omkringliggande kommuner skall brytas ut ur Göteborgs lokalradioområde för att utgöra ett eget lokalradioområde har vid flera tillfällen på förslag av utskottet (KrU 1975:6, KrU 1976/77:7, KrU 1977/78:1, KrU 1979/80:13) avslagits av riksdagen. Vid riksmötet 1979/80 lämnade utskottet en utförlig redogörelse för tidigare riksdagsbehandling av frågan samt för lokalradions utvecklingsplan och för den långtidsplan som utarbetats för Radio Göteborg/Sjuhärad. Enligt denna plan skall Radio Sjuhärad fram till planeringsperiodens slut år 1985 utvecklas integrerad med Radio Göteborg för att därefter separeras från Radio Göteborg och bilda ett eget lokalradioområde. Utskottet underströk att de problem som påtalats beträffande lokalradiosituationen i Västsverige utan tvekan är komplicerade och också inbegriper tekniska frågor som har att göra med t. ex. avvägning av olika sändares räckvidd. Därtill kommer att en helhetssyn bör läggas på lokalradions utveckling i Göteborgs och Bohus län samt Älvsborgs län. Det ankommer på lokalradions ledning, anförde utskottet, att göra de resursavvägningar och prioriteringar som behövs för en totalplanering av lokalradions utveckling varvid även Radio Göteborgs förslag till resursförstärkningar och organisatoriska förändringar vägs in.

I den aktuella planeringen för lokalradions utbyggnad ingår att Radio Sjuhärad skall bli en självständig lokalradiostation i slutet av 1980-talet. Enligt utskottets mening är det angeläget att denna målsättning kan uppnås. Med hänsyn till vad utskottet tidigare anfört anser utskottet att riksdagen inte bör göra något uttalande med anledning av motion 1336.

Problem med otillfredsställande mottagningsförhållanden tas upp i motion 752 (m). Motionären påtalar att delar av Simrishamns kommun f. n. inte har möjligheter att få tillfredsställande mottagningsförhållanden för radio och TV. Han redovisar att televerket planerar att uppföra en mindre sändaranläggning i kommunen men anser att denna inte kommer att vara tillräcklig utan att man bör satsa på en större anläggning. Kostnaden härför beräknas till mellan 300 000 kr. och 500 000 kr. I motionen yrkas att medel skall anvisas ur rundradiorörelsens fond för uppförande av en sändaranläggning i Simrishamn.

Med anledning av motionen vill utskottet erinra om att det fortfarande finns delar av landet där mottagningsförhållandena är otillfredsställande. Det är enligt utskottets uppfattning angeläget att televerket i sin planering prioriterar sådana åtgärder som kan komma i fråga för att komma till rätta med dessa problem. Beträffande mottagningsförhållandena i Simrishamnsområdet har utskottet inhämtat att televerket beslutat vidta vissa åtgärder. Bl. a. skall sändarantennerna i Hörby sändarstation förbättras och en ny sändare för Simrishamns tätort tas i bruk i år varjämte ytterligare en sändare planeras för området. Någon särskild hänvändelse från riksdagen till regeringen enligt motion 752 är därför enligt utskottets bedömning inte behövlig.

Kostnadskompensation och medelsberäkningar

Propositionens medelsberäkning innebär – som redovisats i det föregående – att ett belopp av 1 607,6 milj. kr. bör ställas till förfogande för den avgiftsfinansierade verksamheten inom Sveriges Radio-koncernen. I propositionen redovisas att de samlade kostnaderna för rundradiofonden för Sveriges Radio-koncernens, televerkets och byggnadsstyrelsens verksamhet beräknas budgetåret 1983/84 uppgå till 2,3 miljarder kronor medan inkomsterna från mottagaravgifterna beräknas inbringa 2,1 miljarder kronor. För att ett underskott i fonden inte skall uppstå föreslås att den allmänna mottagaravgiften skall höjas med 40 kr. fr. o. m. den 1 juli 1983. Tillägget för färg-TV-apparat bör dock vara oförändrat. Höjningen motiveras främst av automatiska kostnadsökningar. Det beräknas att behållningen i fonden vid budgetårets slut med den föreslagna höjningen kommer att uppgå till 110 milj. kr.

I motion 1855 (m) yrkas avslag på förslaget om en höjning av mottagaravgiften. Motionärerna anser att det i kärvare ekonomiska tider finns risk för att en sådan höjning – snarare än reklam-TV – kan komma att drabba dagspressen. En försöksverksamhet med reklam i svensk television skulle, sägs det, lätt kunna ge intäkter motsvarande den föreslagna höjningen av mottagaravgiften samtidigt som massmediekommittén skulle tillföras erfarenheter som skulle kunna utgöra ett värdefullt led i en mer fullständig utredning om reklamfinansierad TV. Motionärerna förordar vidare att de rationaliseringskrav som har ålagts Sveriges Radio bör höjas och motsvara en årlig anslagsminskning med 4 % i stället för 2 %. Med den förändringen godtas enligt motion 1855 propositionens förslag till medelsberäkning för den avgiftsfinansierade verksamheten inom Sveriges Radio-koncernen.

Förslag om försöksverksamhet med reklam i radio förs fram i motion 240 (m). För att bereda väg för en framtida reklamfinansiering av i första hand lokalradioverksamheten bör vi snarast skaffa oss erfarenheter av denna finansieringsform, säger motionären. En försöksverksamhet kunde, anser han, inledas vid ett begränsat antal lokalradiostationer, bl. a. Radio Örebro. Motionären hemställer att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna vad som i motionen anförts angående försöksverksamhet med reklamfinansierad lokalradio inom bl. a. Radio Örebros sändningsområden.

Sveriges Radios finansiering tas upp även i motionerna 1092 (vpk) och 1340 (vpk). I den först nämnda motionen föreslås att riksdagen beslutar att medge Sveriges Radio ett extra anslag om 40 milj. kr. ur rundradiofonden i syfte att kompensera effekterna av devalveringen och momshöjningen.

I motion 1340 föreslås – med hänvisning till vad som anförts i motion 1092 – att riksdagen medger Sveriges Radio-koncernen möjlighet att utnyttja ytterligare medel ur rundradiofonden för att bolagens mål i enlighet med av riksdagen fattade beslut bättre skall kunna uppfyllas.

Rättelse: S. 24, rad 31 och 32 Står: att kompensation kommer Rättat till: bl. a. att kompensation inte kommer

Med anledning av förslaget i motion 1855 om att det nuvarande rationaliseringskravet skall höjas från 2 % till 4 % vill utskottet erinra om de i det föregående redovisade principerna för medelstilldelningen för Sveriges Radio. Dessa innebär bl. a. att Sveriges Radio kan komma att kompenseras för prisökningar till följd av devalveringen hösten 1982 av den svenska kronan då Sveriges Radios kompensation för kostnadsökningar – andra än löneökningar – beräknas enligt basbeloppsindex. Detta innebär att även kostnadsökningen till följd av devalveringen skulle komma att kompenseras. Generellt för statsbudgeten gäller för budgetåret 1983/84 att dessa ökningar ej skall kompenseras. Detta bör enligt propositionen även gälla för Sveriges Radio. I propositionen begärs ett bemyndigande för regeringen att fastställa det belopp som skall frånräknas i samband med beslut om medelstilldelning för Sveriges Radio för budgetåret 1983/84.

Med hänsyn till de stora utgifter i utländsk valuta som Sveriges Radiokoncernen har innebär den uteblivna kompensationen att rationaliseringskravet i realiteten blir avsevärt högre än det i propositionen angivna två-procentiga kravet. Utskottet avstyrker därför yrkande 4 i motion 1855.

Vad beträffar regeringsförslaget om en höjning av den allmänna mottagaravgiften tillstyrker utskottet detta och avstyrker alltså yrkande 3 i motion 1855.

I fråga om önskemålet i motion 240 om en försöksverksamhet med reklam i radio och TV får utskottet hänvisa till att – som utskottet redovisat i det föregående (s. 12) – en utgångspunkt för massmedieutredningens arbete är att kommersiell reklam inte skall förekomma vare sig i radio och TV eller i motsvarande program som förmedlas via nya distributionsformer. Utskottet avstyrker motion 240.

Vad beträffar kraven i motionerna 1092 och 1340 att Sveriges Radio genom ett extra anslag om 40 milj. kr. skall kompenseras för kostnadsökningar på grund av devalveringen och momshöjningen vill utskottet erinra om vad ovan anförts om principerna för beräkningen av den kompensation för prisökningar som utgår till Sveriges Radio. De innebär bl. a. att kompensation inte kommer att utgå för den del av kostnadsökningen som följer av momshöjningen. Vad avser kompensation för ökade kostnader till följd av devalveringen finner utskottet inte skäl att förorda att Sveriges Radio skall särbehandlas. Utskottet avstyrker alltså motion 1092 yrkande 5 och motion 1340 yrkande 2.

Av utskottets ställningstagande i det föregående följer att det i propositionen redovisade förslaget till medelsberäkningar för den avgiftsfinansierade verksamheten inom Sveriges Radio-koncernen liksom det begärda bemyndigandet tillstyrks.

Frågan hur radio- och TV-verksamheten i framtiden skall finansieras tas upp i motion 1092 (vpk). Motionärerna anser att finansieringsformerna bör ses över. Syftet skulle vara att förstärka programverksamheten och hålla den fri från kommersiell spekulation. Vidare bör man under-

söka möjligheten att i ökad utsträckning via skatter finansiera sådana kostnader som inte direkt är knutna till programverksamheten, t. ex. lokalkostnader samt radionämndens verksamhet.

I massmediekommitténs direktiv berörs frågan om finansieringen på lång sikt av Sveriges Radios verksamhet. Det påpekas att finansieringsfrågorna har starkt samband med vilka ambitioner som skall prägla Sveriges Radios verksamhet i framtiden. Det kan därför vara motiverat, sägs det, att diskutera finansieringsalternativen samtidigt med frågan om Sveriges Radios uppgifter under en ny avtalsperiod. Med hänsyn till vad här anförts avstyrker utskottet yrkandena 3 och 4 i motion 1092.

Utskottet har i det föregående (s. 5–6) redovisat de förslag i övrigt som i propositionen lagts fram under rubriken Avgiftsfinansierad radio- och TV-verksamhet. Utskottet tillstyrker dessa förslag.

Programfrågor

De önskemål i fråga om programutbudet som förs fram i flera motioner syftar bl. a. till att förbättra de hörselskadades möjligheter att få utbyte av TV-programmen och till att förbättra bevakningen av frågor som rör handikappade. Vidare förespråkas en utbyggnad av sändningar på minoritetsspråk bl. a. polska.

Med anledning av dessa förslag vill utskottet erinra om att 1978 års riksdagsbeslut om radion och televisionen byggde på grundprincipen att radio- och TV-verksamheten i Sverige i fortsättningen liksom dittills skulle vara anförtrodd åt ett företag i allmänhetens tjänst som inom ramen för allmänna riktlinjer arbetade fritt och självständigt. Detta system med en fri och i publicistiskt avseende oberoende radio och television innebär att det ankommer på programföretagen ensamma att utforma programverksamheten inom de gränser som följer av radiolagen och avtalen med staten. En följd härav är att regering och riksdag inte bör kunna anlägga synpunkter på t. ex. enskildheter i programutbudet.

I motion 1320 (m) yrkas att riksdagen hos regeringen begär en prioriterande kartläggning av textningsönskemål beträffande olika programalster i televisionen. Riksdagen bör enligt motion 1323 (s) i en framställning till regeringen uttala önskvärdheten av kontinuerlig sändning av nyheter i TV på teckenspråk.

Vid behandlingen våren 1982 av yrkanden med samma syfte påpekade utskottet (KrU 1981/82: 18) att det i avtalen med de fyra programföretagen finns uttryckligen föreskrivet att särskild hänsyn skall tas till olika grupper av handikappade. Utskottet erinrade vidare om sina ställningstaganden bl. a. i samband med behandlingen av proposition 1977/78: 91 om radions och televisionens fortsatta verksamhet m. m. Utskottet anslöt sig då uttryckligen till propositionens uttalanden om textsättning av TV-program och framhöll vikten av att man på olika sätt försöker förbättra lyssnar- och tittarsituationen för olika handikappgrupper.

De textade programmen för hörselhandikappade har ökats och försök har gjorts med teckentolkning. Vidare noterar utskottet att försöksverksamheten med text-TV har övergått i permanent organisation. Text-TV-redaktionen sänder ca 110 sidor information, varav ca hälften förnyas dagligen. Under 1981/82 har ca 2–3 timmar svenska program textats i veckan, och i genomsnitt 2,5 timmar direktsända program kommenterats varje vecka.

Då utskottet förra året behandlade ett motionsyrkande av samma innebörd som det i motion 1320 erinrade utskottet om de pågående försöken med text-TV och avstyrkte förslaget med bl. a. följande motivering.

En successivt utvidgad verksamhet på detta område kommer att innebära allt bättre möjligheter för de hörselskadade att via TV få del av viktig information. Utskottet vill också påminna om den skyldighet att i skälig omfattning tillgodose skiftande behov och intressen som Sveriges Television har enligt gällande avtal. Bestämmelserna härom bör rimligen tillämpas även inom ramen för den programverksamhet som på något sätt är särskilt anpassad för de hörselskadade. Sveriges Television bör för sina bedömningar av de programfrågor som det nu är fråga om lämpligen kunna inhämta synpunkter från de handikappades egna organisationer. Utskottet som även i detta sammanhang får erinra om programföretagens självständiga ställning i fråga om programverksamheten anser att motionens egentliga syfte – nämligen att de olika programönskemål som kan finnas bland de hörselhandikappade skall komma fram och vägas mot varandra – kan bli tillgodosett utan den framställning till regeringen som yrkas i motionen.

Utskottet vill framhålla att det har samma uppfattning i fråga om verksamheten med textade program och program på teckenspråk som tidigare. Med hänvisning till radioföretagens självständighet beträffande programverksamheten avstyrker utskottet motionerna 1320 och 1323.

I motion 748 (c) yrkas att riksdagen skall hemställa att regeringen tar upp förhandlingar med Sveriges Radio i syfte att få till stånd en bättre bevakning av frågor av intresse för handikappade, exempelvis genom inrättande av särskilda handikappredaktioner.

Utskottet har som framgår av det föregående vid upprepade tillfällen framhållit vikten av att man på olika sätt söker förbättra lyssnar- och tittarsituationen för olika handikappgrupper. Enligt vad utskottet inhämtat söker man inom de olika radio- och TV-bolagen tillgodose olika handikappgruppers intressen. Med hänvisning även här till programföretagens självständighet avstyrker utskottet motion 748.

Förslagen i motion 1328 (m) syftar till att sändningar på minoritetsspråk bl.a. polska skall byggas ut. Motionärerna anser att riksdagen bör uttala sig för en översyn av sändningarna på minoritetsspråken, i syfte att bättre tillgodose stora nyanlända flyktinggrupper. Riksdagen skall också uttala sig för att radio- och TV-bolagen inför sändningar på polska.

Utskottet har flera gånger (KrU 1977/78: 24, KrU 1980/81: 22, KrU 1981/82: 18) betonat att en förstärkning av insatserna i frågor om program för

invandrare och andra minoritetsgrupper i samhället är angelägen. Utskottet vill även erinra om sina uttalanden tidigare år om att det är viktigt att man inom radioföretagen ägnar särskild uppmärksamhet åt den situation vari invandrare och andra minoritetsgrupper befinner sig när det gäller att lyssna på radio och se på TV. I detta sammanhang noterar utskottet att Sveriges Radio redovisar att en påtaglig satsning har gjorts på minoritetsspråken. Riksradion har under perioden 1978/79–1982/83 i det närmaste fördubblat sändningstiden för minoritetsspråken, nämligen från 15 till 28 veckotimmar. Spanska har tillkommit som nytt språk. Televisionen har startat ett egenproducerat finskt magasin. Frågan om att starta sändningar på polska bereds inom koncernen.

Med hänvisning därtill och till programföretagens självständighet i fråga om programverksamheten avstyrks motion 1328.

I motion 751 (c) anförs att regeringen bör ge socialstyrelsen i uppdrag att i samverkan med Landstingsförbundet utforma informationsprogram om kost, motion och sunda levnadsvanor. Avsikten är att dessa program skall sändas i TV.

Program av det slag som motionären önskar skall sändas i TV återfinns i programutbudet. Med hänvisning till vad utskottet anfört om programföretagens självständiga ställning avstyrker utskottet motionen.

I motion 1340 (vpk) hemställs att lokalradion bör främja lokal berättartradition. Utskottet delar motionärernas uppfattning om värdet av denna tradition – på ett levande sätt åskådliggjort genom utformningen av motionen. Enligt avtalet mellan staten och lokalradion skall programverksamheten ha en lokal inriktning och i skälig omfattning tillgodose skiftande behov och intressen hos befolkningen i resp. lokalradioområde. Lokalradion skall vidare ta till vara och utveckla ljudradions särskilda förutsättningar att ge upplevelser och stimulera fantasin och att därigenom ge möjligheter till inlevelse, engagemang och förströelse.

Med hänsyn härtill och till programföretagens självständighet anser utskottet inte att riksdagen bör göra en framställning till regeringen enligt yrkande 1 i motion 1340.

Sveriges Radio bör enligt motion 1852 (c) i besparingssyfte överväga att införa en TV-fri kväll i veckan. Motionären menar att de medel som då sparas bör kunna användas för att utforma övriga program på ett bättre sätt. Hon yrkar att riksdagen skall göra ett uttalande i enlighet med motionen om en TV-fri kväll varje vecka.

Med hänsyn bl.a. till gällande regler för Sveriges Radios verksamhet avstyrker utskottet motionen.

I motion 575 (fp) hemställs att regeringen tar initiativ för att få radio- och TV-bolagen i Västeuropa att samarbeta för att uppnå gemensamma etiska koder för programverksamheten i vad gäller återgivande av våld, såväl faktiskt som fiktivt, och att dessa koder utformas så att de kan gälla så många länder i Europa som möjligt. Vidare föreslår motionärerna

att riksdagen skall anhålla hos regeringen att etiska koder för programverksamhet skall utarbetas för film, video och andra former av visuella medier som är under utveckling. Motionärerna hänvisar till att frågan om våldsprogram i massmedierna har debatterats inom Europarådet. De anser att Europarådets kommitté för mediefrågor skulle kunna vara ett lämpligt forum för att arbeta fram gemensamma etiska koder.

Sedan motionen väckts har Europarådets parlamentariska församling antagit en rekommendation i detta ämne ställd till Europarådets ministerkommitté. Denna rekommendation går ut på att regeringarna tillsammans med massmedierna skall söka komma fram till en gemensam etisk kod för hur massmedierna skall behandla våld i sina framställningar.

Enligt vad utskottet inhämtat har Europarådets huvudkommitté för massmediefrågor härefter i februari i år behandlat frågan om etiska koder. Huvudkommittén, i vilken Sverige är representerat, har beslutat att dess två underorgan för massmediepolitik och för juridiska frågor skall utreda frågan och skyndsamt lägga fram förslag.

Vid upprepade tillfällen har utskottet uttalat att inslagen av våld i TV-programmen så långt möjligt borde begränsas och betonat det stora ansvar som programföretagen har i detta avseende. Utskottet anser sig ha anledning räkna med att regeringen aktivt stöder det arbete som pågår i Europarådets regi och finner därför inte behövligt att riksdagen gör en sådan framställning till regeringen som förordas i motion 575.

Radionämnden

De förslag som förs fram i motion 746 (m) syftar till att stärka radionämndens ställning. Motionärerna anser att den granskning av program i radio och TV som nämnden tar upp på eget initiativ borde utgöra en större del av nämndens uppgifter än vad som nu är fallet. De hemställer därför att riksdagen skall uttala att nämndens verksamhet skall utformas så att vidgade möjligheter skapas för initiativgranskning. Vidare föreslås att riksdagen i en framställning till regeringen skall hemställa om utredning och förslag i syfte att ge radionämnden möjligheter att föreskriva för programföretag hur nämndbeslut skall redovisas i programföretagens sändningar. Motionärerna anser att programföretagen bör kunna åläggas att publicera nämndens beslut i dess helhet.

Beträffande det först nämnda förslaget framgår av radionämndens årsberättelse för år 1982 att initiativärendena har ökat något. Det bör även framhållas att de ärenden som nämnden själv aktualiserar i regel är mycket mer omfattande än granskningsärendena i övrigt. En utökning av nämndens initiativgranskning förutsätter, enligt vad utskottet under hand inhämtat, att nämndens resurser förstärks.

I avtalen mellan staten och de olika programbolagen föreskrivs att dessa är skyldiga att i sina sändningar redogöra för beslut enligt vilket bolaget har brutit mot bestämmelserna i 6 § radiolagen. Viktiga beslut förs ut till

massmedierna genom TT-kommunikéer och genom direkta kontakter med dagspressen. Enligt vad utskottet inhämtat gör nämnden regelmässigt sammanfattningar av sina beslut avsedda för återgivande i massmedierna. Vid fällande beslut i ärenden av större vikt motiverar nämnden sitt ställningstagande utförligt. Utskottet ifrågasätter om ett återgivande av beslut i dess helhet i radio resp. TV skulle få den effekt på företagens programverksamhet som motionärerna synes avse. Med hänsyn till det anförda anser sig utskottet inte böra föreslå riksdagen att göra någon framställning till regeringen enligt yrkandena 1 och 2 i motion 746.

Hemställan

Under åberopande av vad som anförts i det föregående hemställer utskottet

1. beträffande *massmediekommitténs sammansättning*
   att riksdagen avslår motion 1982/83: 1092 yrkande 2 i ifrågavarande del,
2. beträffande *informationsteknologisk sakkunskap i massmediekommittén*
   att riksdagen avslår motion 1982/83: 1855 yrkande 1 i ifrågavarande del,
3. beträffande *reklamfinansiering av radio och TV*
   att riksdagen avslår motion 1982/83: 1855 yrkande 1 i ifrågavarande del,
4. beträffande *utbyggnad av kabelnät för TV m. m.*
   att riksdagen avslår motionerna 1982/83: 1092 yrkande 1 och yrkande 2 i ifrågavarande del, 1982/83: 1673 yrkande 1 samt 1982/83: 2186,
5. beträffande *information via satellit*
   att riksdagen avslår motion 1982/83: 1855 yrkande 2,
6. beträffande *vidgade sanktionsmöjligheter för radionämnden*
   att riksdagen avslår motion 1982/83: 746 yrkande 3,
7. beträffande *teledataföretag*
   att riksdagen avslår motion 1982/83: 1673 yrkande 2,
8. beträffande *översyn av Sveriges Radios organisation*
   att riksdagen avslår motion 1982/83: 1092 yrkande 6,
9. beträffande *andelen egenproduktion*
   att riksdagen avslår motion 1982/83: 1092 yrkande 7,
10. beträffande *utnyttjande av TV-program för video*
    att riksdagen avslår motion 1982/83: 1092 yrkande 8,
11. beträffande *utbyggnad av regional-TV*
    att riksdagen godkänner de principer för utbyggnaden av regional-TV som angetts i proposition 1982/83: 100,
12. beträffande *sändningsort i Örebro-Karlstad-regionen*
    att riksdagen avslår motion 1982/83: 1333,

13. beträffande *lokalradio i Sjuhäradsbygden*
att riksdagen avslår motion 1982/83: 1336,
14. beträffande *sändarstation i Simrishamn*
att riksdagen avslår motion 1982/83: 752,
15. beträffande *höjning av mottagaravgifter*
att riksdagen med bifall till proposition 1982/83: 100 och med avslag på motion 1982/83: 1855 yrkande 3 antar det i propositionen framlagda förslaget till Lag om ändring i lagen (1978: 478) om avgift för innehav av televisionsmottagare,
16. beträffande *försöksverksamhet med reklamfinansiering*
att riksdagen avslår motion 1982/83: 240,
17. beträffande *bemyndigande om kompensation för kostnadsökningar*
att riksdagen med bifall till proposition 1982/83: 100 och med avslag på motion 1982/83: 1092 yrkande 5 i ifrågavarande del bemyndigar regeringen att beräkna kompensation för kostnadsökningar för radio- och TV-verksamhet på det sätt som förordats i propositionen,
18. beträffande *medelsberäkningen för Sveriges Radio-koncernen*
att riksdagen med bifall till proposition 1982/83: 100 samt med avslag på motionerna 1982/83: 1092 yrkande 5 i ifrågavarande del, 1982/83: 1855 yrkande 4 och 1982/83: 1340 yrkande 2 godkänner i propositionen framlagt förslag till medelsberäkning för den avgiftsfinansierade verksamheten inom Sveriges Radio-koncernen,
19. beträffande *finansiering av Sveriges Radio*
att riksdagen avslår motion 1982/83: 1092 yrkandena 3 och 4,
20. beträffande *medelsberäkningar för televerkets investeringar*
att riksdagen godkänner i proposition 1982/83: 100 framlagt förslag,
21. beträffande *televerkets investeringsplan*
att riksdagen godkänner den i proposition 1982/83: 100 förordade tvååriga förlängningen av televerkets investeringsplan,
22. beträffande *överföring av medel mellan olika budgetår*
att riksdagen bemyndigar regeringen eller, efter beslut av regeringen, televerket att föra högst 5 000 000 kr. mellan budgetåren 1983/84 och 1984/85 som skuld resp. tillgodohavande,
23. beträffande *visst beställningsbemyndigande*
att riksdagen medger att regeringen lämnar televerket ett beställningsbemyndigande om 30 000 000 kr. för budgetåret 1984/85 avseende investeringsändamål,
24. beträffande *medelsberäkning för televerket*
att riksdagen godkänner det i proposition 1982/83: 100 framlagda förslaget till medelsberäkning för televerkets driftkostnader,

25. beträffande *byggnadsarbeten för radio- och TV-verksamheten*
att riksdagen bemyndigar regeringen att besluta om byggnadsarbeten för radio- och TV-verksamheten inom kostnadsramar som förordats i proposition 1982/83: 100,
26. beträffande *ytterligare investeringsmedel*
att riksdagen bemyndigar regeringen att av konjunkturmässiga eller andra skäl anvisa ytterligare högst 10 % av föreslagna totala investeringsmedel till televerket och byggnadsstyrelsen,
27. beträffande *bemyndigande att rekvirera medel från rundradiofonden*
att riksdagen bemyndigar regeringen, eller efter beslut av regeringen Sveriges Radio aktiebolag, att rekvirera högst 30 000 000 kr. från rundradiofonden i kostnadsutjämnande syfte,
28. beträffande *medelsberäkning för radionämnden*
att riksdagen godkänner i proposition 1982/83: 100 framlagt förslag till medelsberäkning för radionämndens verksamhet,
29. beträffande *textade TV-program*
att riksdagen avslår motion 1982/83: 1320,
30. beträffande *teckenspråk i TV*
att riksdagen avslår motion 1982/83: 1323,
31. beträffande *handikappredaktioner*
att riksdagen avslår motion 1982/83: 748,
32. beträffande *sändningar på minoritetsspråk*
att riksdagen avslår motion 1982/83: 1328 yrkande 1,
33. beträffande *sändningar på polska*
att riksdagen avslår motion 1982/83: 1328 yrkande 2,
34. beträffande *program om hälsoupplysning*
att riksdagen avslår motion 1982/83: 751,
35. beträffande *lokal berättartradition*
att riksdagen avslår motion 1982/83: 1340 yrkande 1,
36. beträffande *TV-fri kväll*
att riksdagen avslår motion 1982/83: 1852,
37. beträffande *etiska koder för program i radio och TV*
att riksdagen avslår motion 1982/83: 575,
38. beträffande *radionämndens verksamhet*
att riksdagen avslår motion 1982/83: 746 yrkandena 1 och 2.

2. **Sveriges Radio AB för verksamheten vid Sveriges Utbildningsradio AB.** Regeringen har under punkt F 1 (s. 560–563) föreslagit riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att för angivet ändamål ta i anspråk tidigare beviljat engångsanslag för investeringar i teknisk utrustning,

2. bemyndiga regeringen att beräkna kompensation för kostnadsökningar för utbildningsradions programverksamhet på det sätt som förordats i propositionen,

. . . . . .

3. till Sveriges Radio AB för verksamheten vid Sveriges Utbildningsradio AB för budgetåret 1983/84 anvisa ett reservationsanslag av 119000000 kr.

Motioner

I motion 1982/83: 941 av Jan-Erik Wikström m. fl. (fp, m, c) yrkas att riksdagen beslutar att avslå regeringens förslag att icke ersätta utbildningsradion för hyreskostnaderna i kvarteret Lübeck.

I motion 1982/83: 1345 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkas

1. att riksdagen uttalar att utbildningsradion bör behandlas likvärdigt med övriga programföretag inom SR-koncernen vad gäller medelstilldelning,

2. att riksdagen beslutar att för budgetåret 1983/84 till Sveriges Utbildningsradio aktiebolag anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 4300000 kr. förhöjt belopp.

Propositionen

I propositionen anförs att Sveriges Utbildningsradio aktiebolag under våren 1983 kommer att flytta ljudradioproduktionen från riksradions lokaler till egna lokaler i kvarteret Lübeck i Stockholm. Fortfarande återstår dock, sägs det, att åstadkomma permanenta lokaler för produktionen av TV-program. Denna produktion, som f. n. bedrivs i provisoriska lokaler i Stocksund, planerades tidigare bli flyttad till Filmhuset, och riksdagen beviljade ett engångsanslag av 35 milj. kr. för investeringar i teknisk utrustning. Sedan det visat sig att förutsättningar saknas för en överflyttning till Filmhuset, är det nödvändigt att upprusta lokalerna i Stocksund. I propositionen begärs ett bemyndigande för regeringen att använda en del av engångsanslaget om 35 milj. kr. för att modernisera delar av den tekniska utrustningen i Stocksund. Vidare uttalas i propositionen att utbildningsradion bör få kompensation för prisutvecklingen enligt samma regler som gäller för den avgiftsfinansierade verksamheten inom koncernen. Detta innebär bl. a. att det inte bör utgå kompensation för kostnadshöjningar på grund av devalveringen av den svenska valutan. Det begärs även att regeringen bemyndigas att – om regelbundna beräkningar av basbeloppsindex upphör nästa år – besluta om övergång till annan likvärdig indexkonstruktion beträffande medelstilldelningen till utbildningsradion.

I fråga om de besparingar som utbildningsradion åläggs framhålls bl. a. följande.

Utöver det besparingskrav om 2 % som allmänt gäller, bör utbildningsradion kunna åstadkomma rationaliseringar av sin verksamhet som motsvarar kostnaderna för de nya lokalerna för ljudradioproduktion. Det beräknas således inte några driftmedel för att ersätta utbildningsradion för

hyreskostnaderna om 2 300 000 kr. i kvarteret Lübeck under budgetåret 1983/84. Däremot har regeringen utnyttjat ett bemyndigande för att täcka hyreskostnaden för innevarande budgetår eftersom den för detta år snarast är att se som en etableringskostnad, jämförbar med en investering. Vidare har utbildningsradion tilldelats 8,5 milj. kr. för investeringar huvudsakligen i utrustning av lokaler. Denna investering avser att göra det möjligt för utbildningsradion att bedriva sin verksamhet på ett effektivare och mera ändamålsenligt sätt. Detta bör då också avspeglas i ett sänkt driftsanslag. Anslagsminskningen beräknas till 350 000 kr.

Utskottet

Förslaget i propositionen att utbildningsradion under budgetåret 1983/84 inte skall kompenseras för hyreskostnaderna i de nya lokalerna i kvarteret Lübeck avvisas i två motioner.

I motion 941 (fp, m, c) uttalas att en utgångspunkt för utbildningsradions planering har varit att företaget skulle kompenseras för merkostnader för de nya lokalerna liksom att ersättning skulle utgå för hyreskostnaderna enligt gällande praxis. Motionärerna erinrar om att utbildningsradion har fått skära ned sin verksamhet. De menar att med den ytterligare nedskärning som regeringsförslaget skulle medföra, proportionen mellan fasta kostnader och driftmedel blir snedvriden. Enligt vänsterpartiet kommunisternas förslag i motion 1345 bör samma rationaliseringskrav som åläggs Sveriges Radio-koncernen i övrigt även gälla för utbildningsradion. I motionen föreslås även att anslaget till utbildningsradion skall höjas med 4,3 milj. kr. utöver regeringens förslag.

Utskottet vill påpeka att den i motionen föreslagna anslagshöjningen innebär att inte endast hyreskostnaderna utan även rationaliseringskravet om 2 % kompenseras.

Förslaget i propositionen att utbildningsradion själv skall svara för hyreskostnaderna i de nya lokalerna innebär att utbildningsradion åläggs ett betydligt högre besparingskrav än Sveriges Radio-koncernen i övrigt. I detta sammanhang vill utskottet framhålla vikten av att utbildningsradion liksom andra företag inom Sveriges Radio-koncernen noggrant prövar möjligheter till rationaliseringar och samarbete för att om möjligt minska hyreskostnaderna.

Utskottet menar dock att utbildningsradion inte bör särbehandlas i förhållande till Sveriges Radio. Den kraftiga nedskärning av utbildningsradions anslag som skulle följa av ett bifall till regeringsförslaget skulle kunna få påtagliga effekter för utbildningsradions verksamhet. Utskottet anser alltså att utbildningsradion för budgetåret 1983/84 bör få kompensation för hyreskostnaderna i kvarteret Lübeck. Det anslag som beräknats för utbildningsradions verksamhet bör därför ökas med 2,3 milj. kr. Ut-

skottets förslag innebär att motion 941 i allt väsentligt blir tillgodosedd och att motion 1345 blir i viss mån tillgodosedd.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen bemyndigar regeringen att för i proposition 1982/83: 100 angivet ändamål ta i anspråk tidigare beviljat engångsanslag för investeringar i teknisk utrustning,
2. att riksdagen bemyndigar regeringen att beräkna kompensation för kostnadsökningar för utbildningsradions programverksamhet på det sätt som förordats i proposition 1982/83: 100,
3. att riksdagen med anledning av proposition 1982/83: 100 och motion 1982/83: 1345 samt med bifall till motion 1982/83: 941 till *Sveriges Radio AB för verksamheten vid Sveriges Utbildningsradio AB* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 121 300 000 kr.

Stockholm den 22 mars 1983

På kulturutskottets vägnar
INGRID SUNDBERG

Närvarande: Ingrid Sundberg (m), Ing-Marie Hansson (s), Tyra Johansson (s), Lars-Ingvar Sörenson (s), Catarina Rönnung (s), Maja Bäckström (s), Lars Ahlmark (m), Karl Boo (c), Berit Oscarsson (s), Gunnar Thollander (s), Gunnel Liljegren (m), Jan-Erik Wikström (fp), Eva Hjelmström (vpk), Stina Gustavsson (c) och Lars Hjertén (m).

Reservationer

1. Massmediekommitténs sammansättning (punkt 1, mom. 1)

Eva Hjelmström (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 16 börjar "Kommitténs sammansättning" och slutar "2 delvis)" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det är väsentligt att samtliga riksdagspartier är representerade i massmediekommittén. Så sent som i december 1982 fick kommittén en ändrad sammansättning och nu ingår i kommittén fyra representanter för det socialdemokratiska partiet och en representant för vardera moderata samlingspartiet, centerpartiet och folkpartiet. Enligt utskottets mening är det inte rimligt att ett parti – därtill ett parti som under en följd av år aktivt arbetat med de massmediepolitiska frågorna – ställs utanför en av de viktigaste utredningarna på kulturpolitikens område. Utskottet tillstyrker därför motion 1092 (vpk) i här aktuell del.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *massmediekommitténs sammansättning*
   att riksdagen med bifall till motion 1982/83: 1092 yrkande 2 i ifrågavarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. Reklamfinansiering av radio och TV (punkt 1, mom. 3)

Ingrid Sundberg (m), Lars Ahlmark (m), Gunnel Liljegren (m), Jan-Erik Wikström (fp) och Lars Hjertén (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 16 börjar "Frågan om" och på s. 17 slutar "1 delvis)" bort ha följande lydelse:

I massmediekommitténs direktiv framhålls att kommersiell reklam som riktar sig till allmänheten inte skall förekomma vare sig i radio och TV eller i program som förmedlas genom nya distributionsformer. Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är av vikt att Sveriges Radio-koncernens finansieringsfrågor utreds förutsättningslöst. Det är då nödvändigt att även ta upp möjligheten av finansiering genom reklam. Ytterligare ett skäl för en sådan prövning är att reklaminslag kommer att ingå i de europeiska satellitsändningar som inom några få år kommer att kunna tas emot i Sverige. Det kan i sammanhanget noteras att en majoritet av allmänheten ställer sig positiv till tanken på reklam i TV enligt en av Sveriges Radios publik- och programforskning genomförd undersökning.

Med hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet motion 1855 yrkande 1 i här aktuell del.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *reklamfinansiering av radio och TV*
   att riksdagen med bifall till motion 1982/83: 1855 yrkande 1 i ifrågavarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. Utbyggnad av kabelnät för TV m. m. (punkt 1, mom. 4)

Karl Boo och Stina Gustavsson (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 18 börjar "Mot här" och slutar "och 2186" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att massmediekommittén bör inrikta sitt arbete på att målsättningen för televerkets utbyggnad av ett kabelnät bör vara att det skall täcka hela landet samt att televerket bör ansvara för detta distributionsnät. Med hänvisning till vad som anförts tillstyrks motion 1673 yrkande 1. Utskottet avstyrker motion 1092 yrkande 1 och 2 (delvis) samt motion 2186.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *utbyggnad av kabelnät för TV m. m.*
att riksdagen med bifall till motion 1982/83: 1673 yrkande 1 och med avslag på motion 1982/83: 1092 yrkande 1 och yrkande 2 i ifrågavarande del samt motion 1982/83: 2186 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

4. Utbyggnad av kabelnät för TV m. m. (punkt 1, mom. 4)

Eva Hjelmström (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 18 börjar "Mot här" och slutar "och 2186" bort ha följande lydelse:

Utskottet noterar att i massmediekommitténs nuvarande direktiv uttalas att kulturpolitiska mål skall styra de nya mediernas utbyggnad. Utskottet tvingas emellertid samtidigt konstatera att samhällets beredskap på medieområdet är dålig. Så har televerket projekterat en omfattande försöksverksamhet med kabel-TV i Lund utan att regering eller riksdag gjort några medie- och kulturpolitiska överväganden eller lämnat några riktlinjer. Sådana måste snabbt utarbetas. I annat fall riskerar man att privata exploateringsintressen tar över kabel-TV. I många länder upplever man som ett påtagligt hot att masstillverkade importprogram inom en nära framtid kan komma att sudda ut den nationella kulturen. Reklam och andra exploateringsformer såsom betal-TV är på väg att prägla villkoren för medierna i världen. För de vinstintressen som styr denna utveckling är det självfallet önskvärt att såväl ekonomiskt som ideologiskt försvaga de företag som skall stå i allmänhetens tjänst.

Med hänvisning till vad som anförts tillstyrker utskottet motion 1092 yrkandena 1 och 2 och avstyrker motion 2186. Önskemålen i motion 1673 om utbyggnad av kabelnät för TV är enligt utskottets mening i betydande grad tillgodosedda genom massmedieutredningens direktiv.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *utbyggnad av kabelnät för TV m. m.*
att riksdagen med bifall till motion 1982/83: 1092 yrkande 1 och yrkande 2 i ifrågavarande del, med anledning av motion 1982/83: 1673 yrkande 1 samt med avslag på motion 1982/83: 2186 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

5. Information via satellit (punkt 1, mom. 5)

Ingrid Sundberg (m), Lars Ahlmark (m), Gunnel Liljegren (m), Jan-Erik Wikström (fp) och Lars Hjertén (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 18 börjar "Utskottet vill" och slutar "motion 1855" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att rätten att i Sverige ta emot satellitsändningar måste ses som en del av den allmänna informationsfrihet som är garanterad i grundlagen. Det bör därför skapas möjligheter för att allmänheten skall kunna få del av de vidgade informationsmöjligheter som satellittekniken innebär. Lagstiftningen i dessa frågor bör bygga på samma principer som i dag gäller för tryckt skrift. Med det nu anförda tillstyrker utskottet motion 1855 yrkande 2.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *information via satellit*
   att riksdagen med bifall till motion 1982/83: 1855 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

6. Vidgade sanktionsmöjligheter för radionämnden (punkt 1, mom. 6)

Ingrid Sundberg, Lars Ahlmark, Gunnel Liljegren och Lars Hjertén (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 18 börjar "I fråga" och slutar "i motionen" bort ha följande lydelse:

Det är av stor vikt att radionämndens beslut respekteras inom Sveriges Radio-koncernen. I dag saknar radionämnden medel att tillse att radiolagen och avtalet med staten efterlevs. Utskottet anser att radionämndens möjligheter att få genomslag av sina beslut kan vara avhängigt av de sanktionsmedel som står till förfogande. Massmediekommittén bör därför enligt utskottets mening få i uppdrag att utreda frågan om sanktionsmöjligheter för radionämnden. Motion 746 yrkande 3 tillstyrks alltså.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *vidgade sanktionsmöjligheter för radionämnden*
   att riksdagen med bifall till motion 1982/83: 746 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

7. Teledataföretag (punkt 1, mom. 7)

Karl Boo och Stina Gustavsson (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 19 börjar "Utskottet vill" och slutar "motion 1673" bort ha följande lydelse:

Med hänsyn bl. a. till den snabba utvecklingen på medieområdet är det enligt utskottets mening angeläget att massmediekommittén får i uppdrag att – så som motionärerna förordat – undersöka möjligheterna att etablera ett av samhället och folkrörelserna gemensamt ägt teledataföretag. Utskottet tillstyrker alltså yrkande 2 i motion 1673.

dels att utskottets hemställan under 7 bort ha följande lydelse:

7. beträffande *teledataföretag*
att riksdagen med bifall till motion 1982/83: 1673 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

8. Översyn av Sveriges Radios organisation (punkt 1, mom. 8)

Eva Hjelmström (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 19 börjar "Förslag med" och på s. 20 slutar "förslag härom" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att radio- och TV-verksamheten måste garanteras en i förhållande till statsmakter och andra intressegrupper stark och oberoende ställning. Inte minst ur demokratisynpunkt är detta viktigt. Uppsplittringen av Sveriges Radios verksamhet på flera företag har fört med sig en försvagning av de olika företagens ställning samt ökad byråkratisering och ökade kostnader. Dessa kostnader drabbar i dag verksamheten. Sveriges Radios organisation bör nu ses över i syfte att stärka moderbolagets ställning. Utskottet tillstyrker därför motion 1092 yrkande 6.

dels att utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. beträffande *översyn av Sveriges Radios organisation*
att riksdagen med bifall till motion 1982/83: 1092 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

9. Andelen egenproduktion (punkt 1, mom. 9)

Eva Hjelmström (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 20 börjar "F. n. beräknas" och slutar "(yrkande 7)" bort ha följande lydelse:

Det är enligt utskottets mening viktigt att den svenska kulturen försvaras mot den förflackning och spekulation i fördomar och våld som förekommer i massmedieutbudet främst i videofilmerna. Det handlar om att språk, synsätt och värderingar hålls levande. Skildringar av den svenska verkligheten och av omvärlden bör ske utifrån våra synsätt och inte lämnas genom utländska massproducerade program.

Det är därför nödvändigt att programkvaliteten höjs. Andelen svenska program bör på sikt öka till 60 % av det totala utbudet. Radio och TV måste kunna skildra verkligheten genom inträngande reportage, dokumentärfilmer och kulturprogram. Teaterprogrammen i radio och TV måste kunna ge både klassiker och samhällsdebatterande nuteater och nivån på nöjesprogrammen måste kunna hållas hög. Härför krävs på sikt också andra

finansieringsformer med bibehållande av Sveriges Radios integritet. Med hänsyn till vad här anförts anser utskottet att riksdagen i en framställning till regeringen bör uttala sig för att Sveriges Radio bör inrikta sin långtidsplanering på att den egna programproduktionen bör uppgå till 60 % av det totala utbudet.

dels att utskottets hemställan under 9 bort ha följande lydelse:

9. beträffande *andelen egenproduktion*
att riksdagen med bifall till motion 1982/83: 1092 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

10. Utnyttjande av TV-program för video (punkt 1, mom. 10)

Eva Hjelmström (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 21 börjar "Utskottet konstaterar" och slutar "yrkande 8" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill understryka att det är angeläget att de upphovsrättsliga frågorna i samband med distribution av TV-program på videogram från Sveriges Radio snarast kan lösas. Utskottet räknar med att detta kommer att ske genom en förhandlingslösning och icke genom lagstiftning. Såvitt utskottet har sig bekant har lagstiftning i här aktuella frågor endast undantagsvis förekommit i andra länder. Med hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet motion 1092 yrkande 8.

dels att utskottets hemställan under 10 bort ha följande lydelse:

10. beträffande *utnyttjande av TV-program för video*
att riksdagen med bifall till motion 1982/83: 1092 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

11. Höjning av mottagaravgifter (punkt 1, mom. 15)

Ingrid Sundberg, Lars Ahlmark, Gunnel Liljegren och Lars Hjertén (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 24 börjar "Med anledning" och slutar "motion 240" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den uppfattning som förs fram i motion 1855 att det inte är motiverat att höja den allmänna mottagaravgiften.

Enligt utskottets mening borde det vara möjligt att så som förordas i motion 1855 ställa högre krav på rationaliseringar inom Sveriges Radio. Utskottet vill erinra om att föredragande statsråd i budgetpropositionen år 1981 (prop. 1980/81: 100) förutskickade att rationaliseringskravet under kommande budgetår borde kunna ställas högre än de 2 % som där förordades. Bl. a. hänvisades till de bättre planeringsförutsättningarna. Utskottet

ansluter sig därför till förslaget i motion 1855 om ett rationaliseringskrav på 4 %.

I motionen pekas också på möjligheten att tillföra Sveriges Radio ytterligare medel genom försöksverksamhet med reklamfinansiering i TV. Utskottet anser det angeläget att en sådan försöksverksamhet snarast kommer till stånd.

Genom ett skärpt rationaliseringskrav om 4 % och inkomster från försöksverksamhet med reklam bör det vara möjligt att täcka behovet av ytterligare medel för kostnadsökningarna vid Sveriges Radio.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet alltså regeringsförslaget om en höjning av den allmänna mottagaravgiften och tillstyrker motion 1855 yrkandena 3 och 4.

I detta sammanhang vill utskottet erinra om de i det föregående redovisade principerna för medelstilldelningen för Sveriges Radio. Dessa innebär bl. a. att Sveriges Radio kan komma att kompenseras för prisökningar till följd av devalveringen hösten 1982 av den svenska kronan då Sveriges Radios kompensation för kostnadsökningar – andra än löneökningar – beräknas enligt basbeloppsindex. Detta medför att även kostnadsökningen till följd av devalveringen skulle komma att kompenseras. Generellt för statsbudgeten gäller för budgetåret 1983/84 att dessa ökningar ej skall kompenseras. Detta bör enligt propositionen även gälla för Sveriges Radio.

I propositionen begärs ett bemyndigande för regeringen att fastställa det belopp som skall frånräknas i samband med beslut om medelstilldelning för Sveriges Radio för budgetåret 1983/84.

I motion 240 (m) yrkas ett tillkännagivande angående försöksverksamhet med reklamfinansierad lokalradio inom bl. a. Radio Örebros sändningsområde. Utskottet finner att en bredare försöksverksamhet med reklam i etermedierna än den som förordas i anslutning till motion 1855 inte är motiverad och avstyrker därför motion 240.

dels att utskottets hemställan under 15 bort ha följande lydelse:

15. beträffande *höjning av mottagaravgifter*
att riksdagen med bifall till motion 1982/83: 1855 yrkande 3 avslår det i propositionen framlagda förslaget till Lag om ändring i lagen (1978: 478) om avgift för innehav av televisionsmottagare,

12. Bemyndigande om kompensation för kostnadsökningar och medelsberäkningen för Sveriges Radio-koncernen (punkt 1, mom. 17 och 18)

Under förutsättning av bifall till reservation 11

Ingrid Sundberg, Lars Ahlmark, Gunnel Liljegren och Lars Hjertén (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 24 börjar "Av utskottets" och slutar "bemyndigandet tillstyrks" bort ha följande lydelse:

Den ställning som utskottet intagit i det föregående innebär att rationaliseringskravet skall höjas till 4 % samt att vissa medel kommer att tillföras Sveriges Radio genom försöksverksamhet med reklamfinansiering i TV. Vid beslut om medelstilldelning till Sveriges Radio för budgetåret 1983/84 bör hänsyn tas härtill. Det i propositionen begärda bemyndigandet – som utskottet redovisat i det föregående – tillstyrks.

dels att utskottets hemställan under 17 och 18 bort ha följande lydelse:

17. beträffande *bemyndigande om kompensation för kostnadsökningar*
att riksdagen med bifall till proposition 1982/83: 100 och med avslag på motion 1982/83: 1092 yrkande 5 i ifrågavarande del bemyndigar regeringen att beräkna kompensation för kostnadsökningar för radio- och TV-verksamhet på det sätt som förordats i propositionen,
18. beträffande *medelsberäkningen för Sveriges Radio-koncernen*
att riksdagen med anledning av proposition 1982/83: 100 och med bifall till motion 1982/83: 1855 yrkande 4 samt med avslag på motionerna 1982/83: 1092 yrkande 5 i ifrågavarande del och 1982/83: 1340 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

13. Bemyndigande om kompensation för kostnadsökningar och medelsberäkningen för Sveriges Radio-koncernen (punkt 1, mom. 17 och 18)

Eva Hjelmström (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 24 börjar "Vad beträffar" och slutar "bemyndigandet tillstyrks" bort ha följande lydelse:

I fråga om förslagen i motionerna 1092 och 1340 att Sveriges Radio genom ett extra anslag om 40 milj. kr. skall kompenseras för kostnadsökningar på grund av devalveringen och momshöjningen vill utskottet framhålla att Sveriges Radio f. n. befinner sig i en helt speciell situation. Den s. k. osthyvelprincipen – rationaliseringskravet om 2 % – drabbar vissa företag inom koncernen särskilt hårt. Lokalradion, som ännu inte byggts ut i den omfattning som riksdagen beslutat, tvingas till drastiska nedskärningar. Etermedierna har under de senaste åren utvecklats mycket snabbt. Om inte Sveriges Radio får en viss kompensation för kostnadsökningen kommer de kommersiella krafterna att förstärkas. Inom radio och TV finns det risk för att populärunderhållning får ökat utrymme på bekostnad av bl. a. de inträngande reportagen och de givande underhållningsprogrammen. Därtill kommer att de olika bolagen vad gäller lokalkostnaderna

befinner sig i helt olika situationer. Det finns alltså enligt utskottets mening goda skäl för att medelstilldelningen till Sveriges Radio räknas upp med 40 milj. kr. till totalt 1 647,6 milj. kr. Motionerna 1092 yrkande 5 och 1340 yrkande 2 tillstyrks sålunda.

Det i propositionen redovisade förslaget till medelsberäkningar för den avgiftsfinansierade verksamheten inom Sveriges Radio-koncernen tillstyrks med den ändring som följer av utskottets ställningstagande i det föregående. Det i propositionen begärda bemyndigandet – som utskottet redovisat i det föregående – kan utskottet däremot inte tillstyrka.

dels att utskottets hemställan under 17 och 18 bort ha följande lydelse:

17. beträffande *bemyndigande om kompensation för kostnadsökningar*
att riksdagen med anledning av motion 1982/83: 1092 yrkande 5 i ifrågavarande del avslår förslaget i proposition 1982/83: 100,
18. beträffande *medelsberäkningen för Sveriges Radio-koncernen*
att riksdagen med anledning av proposition 1982/83: 100, med bifall till motion 1982/83: 1092 yrkande 5 i ifrågavarande del och motion 1982/83: 1340 yrkande 2 samt med avslag på motion 1982/83: 1855 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

14. Finansiering av Sveriges Radio (punkt 1, mom. 19)

Eva Hjelmström (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 25 börjar "I massmediekommitténs" och slutar "motion 1092" bort ha följande lydelse:

Det är enligt utskottets mening viktigt att programverksamheten i radio och TV förstärks och hålls fri från kommersiellt inflytande. Det är därför motiverat att licensavgiften följer den allmänna kostnadsutvecklingen. Men man bör även undersöka om det finns andra möjliga inkomstkällor, t. ex. skatt på medieelektronik för hemmabruk. Utskottet finner att en utredning om alternativa vägar att finansiera Sveriges Radios verksamhet – i enlighet med förslagen i motion 1092 – snarast bör komma till stånd. I denna utredning bör man även undersöka möjligheten att skattevägen finansiera de delar av Sveriges Radio som inte direkt ingår i programverksamheten. Utskottet tillstyrker alltså motion 1092 i här aktuell del.

dels att utskottets hemställan under 19 bort ha följande lydelse:

19. beträffande *finansiering av Sveriges Radio*
att riksdagen med bifall till motion 1982/83: 1092 yrkandena 3 och 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

15. Radionämndens verksamhet (punkt 1, mom. 38)

Ingrid Sundberg, Lars Ahlmark, Gunnel Liljegren och Lars Hjertén (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 28 börjar "Beträffande det" och på s. 29 slutar "motion 746" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att en central uppgift för radionämnden bör vara att på eget initiativ systematiskt följa programutbudet och att därvid ta upp frågor av större principiell betydelse. Nämndens arbete bör därför bedrivas så att bättre utrymme skapas för initiativgranskningar. Riksdagen bör enligt utskottets mening, med bifall till motion 746 yrkande 1, uttala att radionämndens verksamhet bör utformas så att vidgade möjligheter skapas för initiativgranskning.

Det förekommer ofta att ett progamföretag, vars program kritiserats eller fällts av radionämnden endast summariskt redovisar nämndens beslut. Utskottet anser att riksdagen i skrivelse till regeringen med anledning av motion 746 yrkande 2 hemställer om åtgärder i syfte att ge radionämnden möjligheter att föreskriva för programföretag hur nämndbeslut skall redovisas i företagets sändningar.

dels att utskottets hemställan under 38 bort ha följande lydelse:

38. beträffande *radionämndens verksamhet*
att riksdagen med bifall till motion 1982/83: 746 yrkandena 1 och 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Bilaga 1

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1978: 478) om avgift för innehav av televisionsmottagare

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1978: 478) om avgift för innehav av televisionsmottagare skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 §[1]	
Den som innehar mottagare som är avsedd för mottagning av bildsändning med eller utan ljud (televisionsmottagare) skall erlägga allmän mottagaravgift med *127* kronor per kalenderkvartal. Är mottagaren avsedd för färgmottagning av bildsändning med eller utan ljud skall innehavaren dessutom erlägga tilläggsavgift med 40 kronor per kalenderkvartal.	Den som innehar mottagare som är avsedd för mottagning av bildsändning med eller utan ljud (televisionsmottagare) skall erlägga allmän mottagaravgift med *137* kronor per kalenderkvartal. Är mottagaren avsedd för färgmottagning av bildsändning med eller utan ljud skall innehavaren dessutom erlägga tilläggsavgift med 40 kronor per kalenderkvartal.

Skall avgift första gången erläggas under löpande avgiftsperiod, skall avgiften sättas ned till det belopp som svarar mot antalet kvarvarande dagar av perioden.

Avgift erläggs till myndighet som regeringen bestämmer.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1983.

[1] Senaste lydelse 1981: 169.

Bilaga 2

Översikt över motionernas behandling

Motion nr	Motionsyrkandena behandlas på nedan angivna ställen i			
	utskottets yttrande	utskottets hemställan		reservation nr
	s.	s.	mom.	
240	23–24	30	16	
575	27–28	31	37	
746 yrk. 1	28–29	31	38	15
2	28–29	31	38	15
3	18	29	6	6
748	26	31	31	
751	27	31	34	
752	22	30	14	
941	33–34	34	3	
1092 yrk. 1	17–18	29	4	3, 4
2	16, 17–18	29	1, 4	1, 3, 4
3	24–25	30	19	14
4	24–25	30	19	14
5	23–24	30	17, 18	12, 13
6	19	29	8	8
7	20	29	9	9
8	20–21	29	10	10
1320	25–26	31	29	
1323	25–26	31	30	
1328 yrk. 1	26–27	31	32	
2	26–27	31	33	
1333	21	29	12	
1336	21–22	30	13	
1340 yrk. 1	27	31	35	
2	23–24	30	18	12, 13
1345	33–34	34	3	
1673 yrk. 1	17–18	29	4	3, 4
2	19	29	7	7
1852	27	31	36	
1855 yrk. 1	16–17	29	2, 3	2
2	18	29	5	5
3	23–24	30	15	11
4	23–24	30	18	12, 13
2186	17–18	29	4	3, 4

Innehåll

Radio och television 1
Propositionen 2
Motioner 6
Pågående utredningsarbete
Massmediekommittén 9
Yttrandefrihetsutredningen 14
Utskottet
Massmediekommittén 15
Radiokoncernens organisation samt verksamhetens inriktning och utbyggnad 19
Kostnadskompensation och medelsberäkningar 23
Programfrågor 25
Radionämnden 28
Hemställan 29

Sveriges Radio AB för verksamheten vid Sveriges Utbildningsradio AB 31
Motioner 32
Propositionen 32
Utskottet 33

Reservationer (avseende Radio och television) 34
Bilaga 1: Förslag till Lag om ändring i lagen (1978: 478) om avgift för innehav av televisionsmottagare 44
Bilaga 2: Översikt över motionernas behandling 45

Norstedts Tryckeri, Stockholm 1983